ಮದಪ್ಪೆರಾವಂದಿ ತುಳುವೆರ್ ಮಾಲಿಕೆ - ೩೭

ತುಳುನಾಡ್‌ದ ದಲಿತೋದ್ಧಾರಕೆ

ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್

ಡಾ. ಉದಯ ಬಾರ್ಕೂರು

ಕರ್ನಾಟಕ
ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ
ಅಕಾಡೆಮಿ

ಮದಪ್ಪೆರಾವಂದಿ ತುಳುವೆರ್ ಮಾಲಿಕೆ - ೩೭

ತುಳುನಾಡ್‍ದ ದಲಿತೋದ್ಧಾರಕೆ

ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್

ಡಾ. ಉದಯ ಬಾರ್ಕೂರು

ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ
ಮಹಾನಗರಪಾಲಿಕೆ ಕಟ್ಟಡ, ಲಾಲ್‌ಬಾಗ್, ಮಂಗಳೂರು - 575 003

TULUNADUDA DALITHODHARAKE KUDMUL RANGARYER
Life sketch and works of the social reformer and freedom fighter Kudmul Ranga Rao by Dr. Udaya Barkur, Dept of History, Mangalore University Mangalore - 574 199.

Author
Dr. Udaya Barkur

Chief Editor
Dr. Palthady Ramakrishna Achar
President
Karnataka Tulu Sahitya Academy

Publisher
Chandrahasa Rai B.
Registrar
Karnataka Tulu Sahitya Academy

First Edition : 2011

© : Karnataka Tulu Sahitya Academy

Pages : 32

Price : ₹ 30

Cover Design : **Kalloor Nagesh**

Designed & Printed at :
Aakrithi Prints
K.S. Rao Road, Mangalore – 575 001
Tel. : 0824 2443002

ಗುರ್ಕಾರ್ರೆನ ಮದಿಪು

ತುಳುವೆರ್ ಪಿರಾಕ್‌ಡ್ದಿಂಚಿ ನಡತೊಂದು ಬತ್ತಿನ ಆರಾಧನೆ, ಆಚರಣೆ, ನಂಬೊಳಿಗೆಲೆನ್ ಮಾತ ಒರಿತೊಂದು ಬತ್ತಿನಕುಲು. ಅಂಚಾದೇ ತುಳುನಾಡ್ ಪುಣ್ಯೊದ ನಾಡ್‌ಂದ್ ಪುದರ್ ಪಡೆತ್‌ಂಡ್. ಕರಿದ್ ಪೋಯಿನ ಎಡ್ಡೆ ವಿಸಯೊಲೆನ್ ಒರಿತೊಂದು ಪೋಪಿನವು ಎಡ್ಡೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆದ ಸುತ್ತುಗಟ್ಟ್‌ಡ್ ಉಪ್ಪೊಡು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೊಕ್ಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಲೆಗಟ್ಟ್ ಆಯಿಕ್ ಬೋಡು. ಅಂಚಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ದುಂಬೊತೊಂದು ಪೋಪುಂಡು. ಬಾಸೆ, ಸಾಹಿತ್ಯೊ, ಕಲೆ, ಪರಪೋಕು, ಸೇವೆ - ಉಂದು ಮಾತ ಸಂಸ್ಕೃತಿದ ಬಾಗೊಲು. ನೆನ್ನ್ ಒರಿತ್‌ದ್ ಬುಳೆಪಯರೆಗಾದ್ ಬೆಂದಿನ ತುಳುವೆರ್ ಏತೋಜನ. ತುಳುವೆರ್ ಪಂಡ ಬಜೀ ತುಳು ಅಪ್ಪೆ ಬಾಸೆದಕುಲು ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್, ತುಳುನಾಡ್‌ಡ್ ಜಲ್ಮೊಗು ಬತ್ತಿನಕುಲು, ತುಳು ಬಾಸೆ ತೆರಿನಕುಲು, ತುಳುತ ಬಗೆಟ್ ಉಡಲ್ ದಿಂಜಿ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ದೀವೊನ್ನಕುಲು ಮಾತ ತುಳುವೆರ್.

ಒವ್ವಾಂಡಲಾ ಒಂಜಿ ಮರ್ಗಿಲ್ಡ್ ತುಳುಬಾಸೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ತುಳು ಸಂಪೊತ್ತುದ ಬುಳೆಚಿಲ್‌ಗಾದ್ ಅಕುಲೆ ಸೇವೆ ಸಂದ್‌ದಿತ್ತ್‌ಂಡ ಅಂಚಿನ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮೆರೆನ ಬದ್ಕ್, ಸಾಧನೆಲೆನ್ ನೆಂಪುಡು ಒರಿತೊನುನವು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮೊ. ಈ ನಿಲೆಟ್ ಕರಿದ್ ಪೋಯಿನಕುಲೆನ ಪುದರ್‌ಡ್ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೂಕುಲೆನ್ ಬರೆಪಾದ್ ಮದಪ್ಪೆರಾವಂದಿ ತುಳುವೆರ್ ಪನ್ಪಿ ಗ್ರಂತ ಮಾಲೆಡ್ ಬೊಳ್ಪುಗು ಕನವೊಂದುಂಡು.

ಭಾರತ ಪಿರಾಕ್‌ಡ್ದಿಂಚಿ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿನ್ ಅನುಸರಣೆ ಮಲ್ತೊಂದು ಬತ್ತಿನ ದೇಶ. ಭಾರತೊಡಿತ್ತಿನಾತ್ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮೊಲು, ಈ ಜಾತಿ ಧರ್ಮೊದ ನಡುಟು ಇತ್ತಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ, ಮೇಲ್-ಕೀಳ್ ಭಾವನೆಲು ಬೇತೆ ವಾ ದೇಸೊಡ್‌ಲಾ ಇಜ್ಜಿ. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮೊದ ವರ್ಣ ಪದ್ಧತಿ ರೂಡಿಗ್ ಬತ್ತಿ ಬೊಕ್ಕ ಈ ನಾಲ್ ವರ್ಣೊಗುಲಾ ಸೇರಂದಿನಕುಲೆನ್ 'ಪಂಚಮ ವರ್ಣೊ'

ದಕುಲುಂದ್ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಟ್ಟು ಸಮಾಜೊಡ್ದ್ ಪಿದಯಿ ದೀಂಡ್. ಅಕುಲು ಸಮಾಜೊದ ಮಿತ್ತ ನಾಲ್ ವರ್ಗೊದಕ್ಲೆನ ಸೇವೆಗಾದ್ ಇತ್ತಿನಕುಲುಂದೇ ನಿರ್ಣಯ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಅಕುಲೆನ್ ಗ್ರಾಮೊದ ಪಿದಯಿದ ಜಾಗೆಡ್ ಉಪ್ಪಿಲೆಕ ಮಲ್ತ್‌ಂಡ್. ಮೇಲ್ ವರ್ಗೊದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೆರೆನ ಕಣ್ಣ್‌ಗ್ ಬೂರುಂಡಲಾ ಯಾವು-ಅವು ಮೈಲೇಂದೆ ಸಮಾಜ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ದತಿಲೆನ್ ರೂಡಿಗ್ ಕನತ್ತ್‌ಂಡ್. ಇಂಚ ಸಿರಿವಂತೆರೆನ ಮೂಲೊದಕುಲಾದ್, ಗುಲಾಮೆರಾದ್ ಬದ್‌ಕೊಂದಿತ್ತಿನ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ವರ್ಗೊದಕುಲೆನ್, ಸುರುಟ ಮುಟ್ಟ ಲೆತ್ತ್‌ದ್, ಒಟ್ಟು ಸಮಾಜೊಗು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಲ್ಪೆರೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಲ್ತಿನಾರ್ ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧ್ಯೆರ್ ಪಂಡ್‌ದ ಸರ್ವೆರೆಗ್‌ಲಾ ಗೊತ್ತುಂಡು. ಅಂಚನೇ ಅವ್ವೇ ದಲಿತ ಸಮಾಜೊಡು ಪುಟ್ಟುದ್ ವಿದ್ಯೆ ಕಲ್ತ್‌ದ್, ವಿದ್ವಾಂಸೆರಾದ್ ತನ್ನ ಸಮಾಜೊದ ಏಳಿಗೆಗಾದ್ ಪೊಂಬಾಟ ಮಲ್ತಿನಾರ್ ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಆರ್ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನೊದ ಶಿಲ್ಪಿ.

ಗಾಂಧೆರೆಡ್ದ್‌ಲಾ ದುಂಬು ಭಾರತೊದ ವಾ ಮೂಲೆಡ್‌ಲಾ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ನಿವಾರಣಾ ಕಾರ್ಯೊ ನಡಪಂದಿತ್ತಿ ಪೊರ್ತುಗು, ತುಳುನಾಡ್‌ಡ್ ಆ ಬೇಲೆ ನಡತ್‌ಂಡ್. ಏರೆನ್‌ಲಾ ಉಪದೇಶದಾಂತೆನೇ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಏಕಾಂಗಿಯಾದ್ ಈ ಸುಧಾರಣೆದ ಕಾರ್ಯೊಗು ಜತ್ತೆರ್. ಬಜೀ ಬಾಯಿ ಪಾತೆರೊಡು ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆನ ಸಮಾಜೋದ್ಧಾರೊಗಾದ್ ಅಕುಲೆಗ್ ವಿದ್ಯೆ ಕೊರಿಯೆರ್, ಸಾಲೆಲೆನ್ ಕಟ್ಟಾಯೆರ್, ಮಾಸ್ಟ್ರುನಕ್ಲೆನ್ ನೇಮಕ ಮಲ್ತೆರ್. ಅಕುಲೆಗ್ ಉದ್ಯೋಗ ಕೊರಿಯೆರ್, ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲೆಲೆನ್ ಸುರುಮಲ್ತೆರ್. ತಾನ್ ಬ್ರಾನೆ ಆಂಡಲಾ ತನ್ನ ಕುಲ ಮರ್ಯಾದಿನ ಬುಡ್ದ್ ಕೊರಗೆರ್ನ ಕೊಪ್ಪೊಗು ಪೋದು ಅಕುಲೊಟ್ಟಿಗೆ ಕುಲ್ಲುದು ಅಕುಲು ಕೊರ್ನ ತಿನಸ್‌ನ್ ತಿಂದೆರ್. ಐಕಾದ್ ತನ್ನ ಜಾತಿದುಕುಲೆಡ್ದೇ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಪಡೆವೊಂಡೆರ್.

1917ಕ್ ಗಾಂಧಿಯೆರ್ ಕುಡಲೊಗು ಬನ್ನಗ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರೆನ್ ಬೇಟಿಯಾಯೆರ್. ರಂಗರಾಯೆರ್ ಮಲ್ತಿನ ಕೆಲಸೊನು ತೂದು, ಗಾಂಧಿಯೆರ್ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಎನ್ನ ಗುರುಂದ್ ಪಂಡೆರ್.

ಇಂಚಿನ ಮಹಾತ್ಮನ ಪುದರ್ ಮಾಜಂದೆ ಪೋಪಿಲೆಕ ಮಲ್ಪರೆ ಸಲುವಾದ್ ಈ ಬೂಕು ಬರೊಂದ್‌ಂಡ್. ನೆನ್ನ್ ಬರೆದ್ ಕೊರ್ತಿನಾರ್ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯೊದ ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗೊದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕೆರಾಯಿನ ಡಾ. ಉದಯ ಬಾರ್ಕೂರು. ಕನ್ನಡೊಡು ಮೇರ್ ಮಲ್ಲ ಸಾಹಿತಿ.

ಇಂಚ ಕೆಲವು ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನಾ ಗ್ರಂಥೊನು ಬರೆತೆರ್. ಉಂದು ಆರೆನ ತುಳುತ ಸುರುತ ಬೂಕು. ಈ ಬೂಕುಡು ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ನ ವಿಸಯ ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್. ಪ್ರಾಕ್‌ದ ತುಳುನಾಡ ಸಮಾಜೊದ ವ್ಯವಸ್ಥೆದ ಪೊಲಬುಲಾ ನಂಕ್ ನೆಗತ್ತ್‌ದ್ ತೋಜುಂಡು. ಕಾಲೊದ ಮಿತಿ ದೀದ್ ಬೂಕು ಬರೆದ್ ಕೊರೊಡುಂದು ಕೇಂಡೊನ್ನಗ ಬಾರಿ ಸಂತೋಸುಡು ಬರೆದ್ ಕೊರ್ತೆರ್. ಆರೆಗ್ ಸೋಲ್ಯೊತ್‌ದ್ ಸೊಲ್ಮೆ ಸಂದಾವೊಂದುಲ್ಲೆ. ಈ ಬೂಕುನು ಬೊಲ್ಪುಗು ಬರಿಯೆರೆ ಅನು ಮಲ್ತ್ ಕೊರ್ನ ಅಕಾಡೆಮಿದ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಚಂದ್ರಹಾಸ ರೈ ಬೊಕ್ಕ ಸರ್ವ ಸದಸ್ಯೆರೆಗ್‌ಲಾ ಸೊಲ್ಮೆಲು. ಈ ಬೂಕುನು ಪೊರ್ಲುಡು ಪೊಲಿಗೆಡ್ ಅಚ್ಚಿ ಮಲ್ತ್ ಕೊರ್ನ ಆಕೃತಿ ಪ್ರಿಂಟ್ಸ್‌ದ ಶ್ರೀ ಕಲ್ಲೂರು ನಾಗೇಶ್ ಬೊಕ್ಕ ಕೂಟೊದಕುಲೆಗ್‌ಲಾ ಸೊಲ್ಮೆಲು.

ನವರಾತ್ರಿ
೦೧-೧೦-೨೦೧೧

ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್
ಗುರ್ಕಾರ್

ಲೇಖಕನ ಮದಿಪು

ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರೆನ ಬಗೆಟ್ ಒಂಜಿ ಕಿನ್ಯ ಬೂಕು ಬರೆದ್ ಕೊರೊಡುಂದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿದ ಗುರ್ಕಾರ್ರ್ ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್ ಕೇಂಡೊನ್ನಗ ಎಂಕ್ ಬಾರಿ ಸಂತೋಸೊ ಆಂಡ್. ನೆಕ್ಕ್ ಕಾರಣಲಾ ಉಂಡು. ಕರಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಸೊಡ್ಡಿಂಚಿ ಇತಿಹಾಸೊದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಯಿನ ಯಾನ್ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಚರಿತ್ರೆದ ಬಗೆಟ್ ಅಲ್ಪಲ್ಪ ಎನ್ನ ಕೆಲವು ಲೇಖನೊಲೆನ್ ಪ್ರಕಟ ಮಲ್ತ್‌ದೆ. ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚರಿತ್ರೆಗ್ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿನ ಕೆಲವೊಂಜಿ ವಿಚಾರೊ, ಚಿಂತನೆಲು ಮನಸ್‌ಡ್ ಉಂಡಾದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ವಿಶೇಷವಾದ್ ತುಳುನಾಡ್‌ಡ್ ಪಿರಾಕ್‌ಡ್ಡಿಂಚ ನಡತೊಂದು ಬರೊಂದಿತ್ತಿನ ಗುಲಾಮಗಿರಿತ ಬಗೆಟ್ ಎನ್ನ ಕೆಲವು ಲೇಖನೊಲು ಕನ್ನಡ ಬೊಕ್ಕ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಸೆಡ್ ಪ್ರಕಟ ಆತ್‌ಂಡ್. ಈ ಸಂದರ್ಬೊಡು ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಮೂಲ ನಿವಾಸಿಲು ಬೊಕ್ಕ ಗುಲಾಮಗಿರಿ ಪದ್ಧತಿಗ್ ಒಳಗಾದ್ ನರಳೊಂದಿತ್ತಿನ ಕೆಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪುಲೆನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿನ್ ತೆರಿಪಾವುನ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಲ್ತ್‌ದಿತ್ತೆ. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲೊಡು ಮೊಕುಲು ಅನುಭವಿಸಯಿನ ಶೋಷಣೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯ ಬೊಕ್ಕ ಸಹಿಸರಾವಂದಿ ಚಿತ್ರ ಹಿಂಸೆಲೆನ್, ಅಧ್ಯಯನ ಮಲ್ಪುನಗ ಎನ್ನ ಗಮನೊಗು ಬತ್ತ್‌ದಿತ್ತ್‌ಂಡ್.

'ಗುಲಾಮಗಿರಿ' ಪನ್ಪಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆದ ಕೂಪೊಡು ಬೂರ್ದ್ದಿನ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಜನೊಕುಲೆನ್ ದಾಸ್ಯ ಸರಪೊಳಿಡ್ದ್ ಬುಡುಗಡೆ ಮಲ್ಪುನ ಕಜ್ಜೊಡು ದುಂಬತ್ತ ಉಂತಿನಾರ್ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಚರಿತ್ರೆಡ್ ಆರೆನ ಜ್ಯೋತಿ ಬಾ ಪುಲೆ ಅತ್ತ್‌ಂಡ ಗಾಂಧಿ ಇಜ್ಜಂಡ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ಂದ್ ದಾಖಲಾವೊಡಿತ್ತ್‌ಂಡ್‌ಂದ್ ಒತ್ತ್‌ದ್ ಪಂಡ ತಪ್ಪಾವಂದ್. ಇಂಚಿತ್ತಿ ಮಲ್ಲ ನರಮಾನ್ಯನ ಬಗೆಟ್ ಬೂಕು ಬರೆವರೆ ಅವಕಾಶ ಮಲ್ತ್‌ಕೊರಿನ ಅಕಾಡೆಮಿದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಯಿನ ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್ರೆಗ್ ಸೊಲ್ಮೆಲು. ಬೂಕು ಬರೆಪಿನ ಸಂದರ್ಬೊಡು ಸಹಾಯ ಮಲ್ತಿನ ಎನ್ನ ಆತ್ಮೀಯ ಶಿಷ್ಯಮಿತ್ರೆ ರಮೇಶ್ ಬಿ.ಕೆ. ಮೇರೆನ್ ನೆನೆತೊಂದುಲ್ಲೆ. ಎನ್ನ ಮಾತಾ ಬರವಣಿಗೆನ್ ತೆಲಿಕೆಡ್ ಎದುರ್ಕೊನುನ ಬುಡೆದಿ ಸುಮತಿ ಎನ್. ಪ್ರಭು ಬೊಕ್ಕ ಜೋಕುಲು ಅಂಶುಲ ಬೊಕ್ಕ ಶಾಲ್ಮ ಮೊಕುಲೆನ್‌ಲಾ ಈ ಸಂದರ್ಬೊಡು ನೆನೆತೊಂದುಲ್ಲೆ.

ಡಾ. ಉದಯ ಬಾರ್ಕೂರು

ಸಹಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕೆರ್
ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ
ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ – 574 199.

ತುಳುನಾಡ್‌ದ ದಲಿತೋದ್ಧಾರಕೆ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್

ಬ್ರಿಟಿಷೆರ್ ಬರ್ಪಿನೆಕ್ ದುಂಬುದ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಇತಿಹಾಸ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಡ್ ಮೆರೆವೊಂದಿತ್ತ್‌ಂಡ್ ಪನ್ಪಿನೆನ್ ಮುಲ್ಪದ ಆದಾರೊಲು ತೋಜಾವುಂಡು. ಪರಶುರಾಮೆ ಕುಡರಿ ದಕ್ಕ್‌ದ್ ಉಂಡು ಮಲ್ತಿನ ಜಾಗೆಂದ್ ಪೆರ್ಮೆಗೆ ಇತ್ತಿನ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೊಕ್ಕ ನಾಗರಿಕತೆ ಇಸೇಸವಾಯಿನವು. ನೆಕ್ಕ್ ಕಾರಣ ಮುಲ್ಪ ಆಡಳ್ತೆ ಮಲ್ತ್ ಮೆರೆಯಿನ ತುಳು ಅರಸು ಮನೆತನೊಲು. ಇಡೆ ಮುಟ್ಟ ಅಚ್ಚಾಯಿನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬರವಣಿಗೆಲು ಈ ಪಾತೆರೊಗು ಒತ್ತು ಕೊರೊಂದುಲ್ಲೊ. ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಚರಿತ್ರೆಕಾರೆರ್, ಜಾನಪದ ವಿದ್ವಾಂಸೆರಾಯಿನ ಗಣಪತಿರಾವ್ ಐಗಳ್, ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆರ್, ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ರ್, ವಸಂತ ಮಾಧವ ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್, ಬಿ.ಎ. ವಿವೇಕ ರೈ, ಚಿನ್ನಪ್ಪ ಗೌಡೆರ್, ಎ.ವಿ. ನಾವಡೆರ್, ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಇತಿಹಾಸ ಬೊಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿದ ಬಗೆಟ್ ದಿಂಜ ವಿಚಾರೊಲೆನ್ ತೆರಿಪದೆರ್, ಕಲ್ಬರವು ಬಾಯಿ ಪಾತೆರೊದ ಸಾಹಿತ್ಯೊದ ಆದಾರೊಲು ಮೆಕ್ಲೆನ ಗ್ರಂಥೊಡು ಬಳಕೆಯಾತ್‌ಂಡ್. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲೊದ ಇತಿಹಾಸ ಬೊಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿದ ಪೊರ್ಲುಪೊಲಿಕೆನ್ ತೆರಿಪಯರೆ ಮಲ್ತಿನ ಪ್ರಯತ್ನೊಲೆನ್ ಈತ್‌ನೆಟ ಬರೆಯಿನ ಬೂಕುಲು ನೆಕ್ ಒತ್ತು ಕೊರೊಂದುಲ್ಲೊ.

ಮುಲ್ಪ ಒಂಜಿ ವಿಷಯೊನು ಪನ್ಪಿನವು ಸಂದರ್ಭೊಗು ಸರಿಯಾಯಿನವು. ಅವು ದಾದ ಪಂಡ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾದ್ ಈತ್‌ನೆಟ ಆಚ್ಚಾಯಿನ ಬೂಕುಲೆಗ್ ಕಣ್ಣ್ ಪಾರಾಂಡ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಇತಿಹಾಸ, ಸಮಾಜ ಬೊಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿದ ಬಗೆಟ್ ಸರಿಯಾಯಿನ ದಾಖಿಲೆ ಆತ್‌ಜಿ. ಪನ್ಪಿನವು ತೋಜಿದ್ ಬರ್ಪುಂಡು. ದಾಯೆ ಪಂಡ ಚರಿತ್ರೆ ಮಲ್ಲಾಕುಲೆನ ಚರಿತ್ರೆಯಾದೇ ಪ್ರಕಟವಾತ್‌ಂಡ್ ಪನ್ಪಿನವು ಸತ್ಯ. ದೇಸೊದ ಚರಿತ್ರೆನ್ ತೂಂಡಲಾ ಈ ವಿಚಾರ ನಂಕ್ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಪುಂಡು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯೆರ್ನ ತಿರ್ತ ಮಟ್ಟೊದ ಜನೊಕುಲು ಇತಿಹಾಸೊದ ಬರವುಡು ತೋಜಿದ್ ಬರ್ಪುಜಿ. ಅಂಚನೇ ದಾಲಾ ಫಲದಾಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನೊಕುಲೆ ಬದ್‌ಕ್‌ದ ಬುಳೆಚ್ಚಿಲ್‌ಗ್ ಪುಣೆಯಿನ ನರಮಾನ್ಯೆರೆಗ್‌ಲಾ ಬಿಲೆ ಕೊರಂದಿನವು ಗೊತ್ತಾಪುಂಡು. ಈ ವಿಚಾರೊ ವಿದ್ವಾಂಸೆರೆಗ್ ತೆರಿದಿತ್ತ್‌ಂಡ್‌ಲಾ, ಬರವಣಿಗೆಗಾನಗ, ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಕಾರಣೊಗು ಅಕುಲೆನ್ ಅಕುಲು ಬೆಂದಿನ ಬೇಲೆನ್ ಬುಡ್ದ್ ಪಾಡ್ದೆರ್. ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಇತಿಹಾಸ ಬೊಕ್ಕ ಸಮಾಜೊದ ಐಸಿರೊನ್ ಎಚ್ಚಿಸಾಯರೆ ಪುಣೆಯಿನಕುಲೆನ ಪಾಡ್ ಉಂದು ಪನ್ಪಿನೆನ್ ತೆರಿಪಾಯರೆ ದುಖೊ ಆಪುಂಡು.

ಇಂಚೀಪಗ್ ನಮ್ಮ ದೇಶೊಡು ಆಯಿನ ಬೊಕ್ಕ ಆವೊಂದುಪ್ಪುನ ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗ್ ವಿಲಾಯಿತಿ ದೇಸೊದ ಮಾದರಿ ಪನ್ಪಿನೆನ್ ಒತ್ತೊಂದೆರ್. ನೆಕ್ಕ್ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಕಾರಣೊಲೆನ್ ಪನೊಲಿ. ಅಂಚ ಪಂಡ್‌ದ್ ಮಾತೆನ್ಲಾ ನಮ ಒತ್ತೊಂದ ಪಂಡ್‌ದ್ ಅತ್ತ್. ಉದಾರ್ಮೆಗ್ ಪೊಸ ಕಾಲೊದ ಸಮಾಜೊದ ಬದಲಾವಣೆಗ್ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿಕೆದ ಪಾಲ್ ಉಂಡು ಪನ್ಪಿನೆನ್ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಲ್ಪರೆ ಆಪುಜಿ. ದಾಯೆ ಪಂಡ ಈ ದೇಸೊಡು ನಡತಿನ ಮಲ್ಲ ಮಟ್ಟ್‌ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗ್ ಪಿದಾಯಿ ದೇಸೊಡ್ದ್ ಬತ್ತಿನ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಥೆಲು, ಮಿಶನರಿದಕುಲು, ನರಮಾನ್ಯೆರ್ ಕಾರಣ ಪಂಡ್‌ದ್ ತೆರಿದ್ ಬರ್ಪುಂಡು. ಮಿಶನರಿದಕುಲು ಕನತ್ತಿನ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಜ್ಜೊಲು, ಆತ್ತ್‌ಂಡ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ದುಂಬತ್ತ ಕೊಂಡುಪೋಯಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ ನಮ್ಮ ದೇಶೊಡು ಆಯಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬೊಕ್ಕ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿವರ್ತನೆಗ್ ಕಾರಣವಾಂಡ್ ಪನ್ಪಿನ ವಾದ ವಿದ್ವಾಂಸೆರ್ನವು.

ಬೇತೊಂಜಿ ರೀತಿಡ್ ತೂಂಡಾ ನಮ್ಮ ದೇಸೊಡೇ ಪುಟ್ಟಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರೆಕೆರ್, ಚಿಂತಕೆರ್, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಪರಿವರ್ತನೆಗ್ ಮಲ್ಲ ಕೊರುಗೆ ಕೊರಿನವು (ನಂಕ್) ಗೊತ್ತುಂಡು. ವಿವೇಕಾನಂದೆರ್, ರಾಜಾರಾಂ ಮೋಹನರಾಯೆರ್, ದಯಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿ, ಜ್ಯೋತಿ ಬಾ ಪುಲೆ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿಯೆರ್, ಇಂಚ ಸುಧಾರೆಕೆರ್‌ನ ಕಾನಿಗೆ ಇತಿಹಾಸೊದ ಪುಟೊಟು ದಾಖಿಲಾತ್‌ಂಡ್. ಮೊಕುಲು ಮಾತೆರ್ಲಾ ದೇಸೊನ್ ಪೊಸತಾದ್ ಉಂಡು ಮಲ್ಪಿನ ಪುಣ್ಯೊದ ಬೇಲೆಗ್ ಜುವ್ವೊ ಕೊರಿನಕುಲು.

ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟೊಡುಲಾ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಬೇಲೆ ಬೆಂದ್‌ನ ನರಮಾನಿಲು ಉಲ್ಲೆರ್ ಪನ್ಪಿನವು ಸತ್ಯ. ಕೆಲವುದಕುಲು ಚರಿತ್ರೆದ ಪುಟೊಟ್ ಪಾಲ್ ಪಡೆತೆರ್. ನನ ಆತ್ ನರಮಾನಿಲು

ಪಾಲ್ ಪಡೆತ್‌ಜೆರ್. ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಚರಿತ್ರೆದ ವಿಷಯೊಗು ಬನ್ನಗ ಈ ವಿಷಯ ನೆಗತ್ತ್‌ದ್ ತೋಜುಂಡು. ಮುಲ್ಪ ಪಂಡಿನ ಗಣ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಲೆನ ವಿಷಯ, ಆಕ್ಲೆನ ಬರವಣಿಗೆ, ಚಿಂತನೆ ಅತ್ತ್‌ಂಡ ಆಕ್ಲೆನ ಹೋರಾಟೊದ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಪಲ್ಪ ತೋಜಿದ್ ಬರ್ಪುಂಡು. ಅಂಚ ಪಂಡ್‌ದ್ ಪೊಸ ತುಳುನಾಡ ಸಮಾಜ ಕಟ್ಟಿನಕುಲು ಮುಲ್ಪ ಪುಟ್ಟುದ್‌ಜೆರ್‌ಂದ್ ಎಣ್ಣೆರೆ ಆಪುಜಿ. ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ, ರಾಜಾರಾಂ ಮೋಹನ್‌ರಾಯ್, ಜ್ಯೋತಿಬಾ ಫುಲೆ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ನಂಚಿನ ಸುಧಾರಕೆರೆ ಲೆಕೊನೇ, ದಾಲಾ ಫಲತ ನಿರೀಕ್ಷೆ ದೀವೊನಂದೆ ಮುಲ್ಪದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಬದಲಾವಣೆಗ್ ಎಡ್ಡೆ ಪುಣೆತೆರ್. ಆಂಡ ಆಕ್ಲೆನ್ ಗುರುತಿಸಾವುನ ಬೇಲೆ ನನ ಆವೊಡಾತೆ. ಉಳ್ಳಾಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಲ್ಯ, ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾಯೆರ್, ಅಂಚನೆ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರೆನ್ ಈ ದೇಸೊದ ಮಲ್ಲ ಚಿಂತಕೆರಾಯಿನ ಗಾಂಧಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಜೋತಿಬಾ ಪುಲೆ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಮಹಾನೀಯರೊಟ್ಟಿಗೆ ತಾರ್ಕನೆ ಮಲ್ತ್‌ಂಡ ಆವು ತಪ್ಪು ಆವಂದ್. ಆಂಡ ಮೊಕ್ಲೆನ ಕೊಡುಗೆ ತುಳುನಾಡ ಚರಿತ್ರೆಡ್ ದಾಖಲಾವಂದಿನವು ಬೇಜಾರ್‌ದ ಸಂಗತಿ. ಆಯಿಕ್ಕೇ ಸುರುಕು ಪಂಡಿಲೆಕ ಚರಿತ್ರೆ ಮಲ್ಲಾಕುಲೆಗ್ ಇತ್ತಿನವು. ಗೆಲ್ಮೆ ಪೂರಾ ಮೆಕ್ಲೆಗ್ ಸಂದಿನವು. ಕಿರ್ತ ಮಟ್ಟೊದ ಜನೊಕುಲು ಏಪೊಲಾ ನೆಗತ್ತ್‌ದ್ ತೋಜುಜೆರ್ ಪನ್ಪಿನವು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸತ್ಯ. ತುಳುನಾಡ ಸಮಾಜೊದ ನಿರ್ಮಾಣೊಗು ಇರ್ಲ್ ಪಗೆಲ್ ಬೆಂದಿನ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರೆನ ವಿಚಾರೊಡುಲಾ ಈ ರೀತಿದ ಮನೋಭಾವ ತೋಜುದ್ ಬರ್ಪುಂಡುಂದು ದೃಢ ಆಪುಂಡು.

ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ತನ್ನ ಬದ್‌ಕ್‌ನ್ ಈ ಬಾಗೊದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯೆರೆ, ಕಿರ್ತ ಜಾತಿದ ಜನಕುಲೆನ, ಮುಟ್ಟರಾವಂದಿ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ) ಜನೊಕುಲೆ ಬುಳೆಚ್ಚಿಲ್‌ಗ್ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಲ್ತಿನಾರ್. ದಾಲಾ ಅಧಿಕಾರದ ಮೋಹದಾಂತೆ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದಕುಲೆ ಪರವಾದ್‌ಲಾ ವಕಾಲತ್ ಮಲ್ತಿನಾರತ್ತ್. ಅಬ್ಬರೊದ ಪ್ರಚಾರೊಗ್ ಬಿಲೆ ಕೊರಿನಾರತ್ತ್. ರಂಗರಾಯೆರ್ ಶತಶತಮಾನೊಡ್ದಿಂಚಿ ಅನ್ಯಾಯೊಗ್ ಬಲಿಯಾಯಿನ ಜನಾಂಗ, ಸಮುದಾಯೊದ ಪರವಾದ್ ಪೊರ್ಂಬಿನಾರ್. ಕಿರ್ತ ಜಾತಿದ ಜನೊಕುಲು, ಸಮಾಜೊದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಡ್ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಬದ್‌ಕ್ ಕಟ್ಟೊಡು ಪನ್ಪಿ ಅಬುಲಾಸೆ ಇತ್ತಿನಕುಲು ಪನ್ಪಿನೆನ್ ತೆರಿಪಾಯಿನಾರ್. ಬರವು ಕಲ್ತ್‌ದ್ ಸ್ವತಂತ್ರರಾದ್ ಎಡ್ಡೆ ನಾಗರಿಕ ಜನೊಕುಲಾದ್ ಬದುಕೊಡು ಪನ್ಪಿ ಕನಕಟ್ಟೊಂದಿತ್ತಿನ ಜನೊಕುಲು ಪನ್ಪಿನೆನ್ ಸಮಾಜೊದ ಎದುರುಗು ತೋಜಾಯಿನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಇಂಚ ಕಿರ್ತ ಮಟ್ಟೊದ ಜನೊಕುಲೆ ಪರವಾದ್ ಪೊರ್ಂಬಾಟ ಮಲ್ತಿನ ರಂಗರಾಯೆರ್ ತನ್ನ ಸಮಾಜೊಡ್ದೇ ಬಹಿಷ್ಕಾರೊ ಪಡೆಯಿನಾರ್. ರಂಗರಾಯೆರಂಚಿನ ತ್ಯಾಗಜೀವಿ, ಸರಳ ಸ್ವಭಾವೊದ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕೆ ತುಳುನಾಡ್‌ಡ್ ತಿಕ್ಕುನ ಬಾರೀ ಅಪೂರ್ಪ. ದೀನ-ದಲಿತೆರೆಗಾದ್, ತನ್ನ ಬದ್‌ಕ್‌ನ್ ಅರ್ಪಣೆ ಮಲ್ತ್‌ದ್, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಕಾರ್ಯೊಲೆನ್ ಮಲ್ತಿನಾರ್. ಒಂಜಿ ಅರ್ಥೊಡು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯೆರೆನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗ್ ಸರಾಗ್ ಬೇಲೆ ಬೆಂದಿನ ರಂಗರಾಯೆರ್

ಮುಲ್ಪದ ಗಾಂಧಿ ಅತ್ತ್‌ಂಡ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ಂದ್ ಪಂಡ ತಪ್ಪಾವಂದ್. ಅಂಚಾದ್ ರಂಗರಾಯೆರೆನ ಒಟ್ಟು ಬದ್‌ಕ್, ಚರ್ಯೆ, ಸಾಧನೆಲೆನ್ ತೆರಿಪಾವುನವು ಈ ಬೂಕುದ ಉದ್ದೇಶ.

ಕುದ್ಮಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ್ ಪುಗರ್ತೆ ಪಡೆಯಿನ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಬಿರ್ಸ್‌ದ ಸಾರಸ್ವತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಮೊಡ್ ಸಾವಿರತ್ತ ಎನ್ಮನೂತ್ತ ಐವತ್ತೊಂರ್ಬನೆ ಇಸವಿ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳೊಲ್ದ ಇರ್ವತ್ತೊಂರ್ಬ (29-6-1859) ತಾರೀಕ್‌ದಾನಿ ಪುಟ್ಟಿಯೆರ್. ಕುಡಲಡ್ದ್ 40 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರ ಇಪ್ಪುನ ಕಾಸರಗೋಡುದ ಕುದ್ಮುಲ್ ಪನ್ಪಿ ಕಿನ್ಯ ಜಾಗೆಡ್ ದೇವಪ್ಪಯ್ಯ ಬೊಕ್ಕ ಗೌರಿ ದಂಪತಿಲೆನ ಎನ್ಮ (8) ಜನ ಜೋಕುಲೆಡ್ ಕಡೀರ ಮಗೆ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಪದಿನಾಜಿನೇ ಪ್ರಾಯೊಡೇ ಅಮ್ಮೆರೆನ್ ಕಳೆವೊನ್ನ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಬಾರೀ ಬಂಜೊಡು ಬದ್‌ಕ್ ಕಟ್ಟಿನಾರ್. ತನ್ನ ಬದ್‌ಕ್‌ನ್ ಕಟ್ಟೊಡು ಪನ್ಪಿ ಉಮೇದ್‌ಡ್. ಬೇಲೆಗಾದ್ ಕುಡಲಗ್ ಬರೋಡಾಂಡ್. ದುಡ್ಡುದ ತೊಂದರೆಯಾಯಿನೆಡ್ದಾವರ ಅರ್ಧೊರ್ಡೇ ಶಾಲೆ ಬುಡ್ದು ಎನ್ಮ ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳೊಗು ಮಾಸ್ಟ್ರೆ ಬೇಲೆಗ್ ಸೇರ್ಯೆರ್. ತಾನ್ ಬೆನ್ಪಿ ಸಂಸ್ಥೆಡ್, ನಿಷ್ಠಾವಂತೆ ಮಾಸ್ಟ್ರ ಆದ್, ಒಟ್ಟು ಬೇಲೆದಕುಲು ಬೊಕ್ಕ ಜೋಕ್ಲೆನ ಪ್ರೀತಿ ಪಡೆಯೆರ್. ನೆತ್ತ ನಡುಟ್ ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಶನ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗ್ ಕುಲ್ಲುದು ಪಾಸಾಯೆರ್. ಅಯಿಡ್ದ್ ಬೊಕ್ಕ ಪ್ಲೀಡರ್‌ಶಿಪ್ (ವಕಾಲತ್) ಪರೀಕ್ಷೆಡ್‌ಲಾ ಪಾಸಾದ್ ಮಾಸ್ಟ್ರ ಬೇಲೆ ಬುಡ್ದು ಕುಡ್ಲದ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಕೋರ್ಟುಡು ವಕೀಲೆರಾದ್ ಬೇಲೆಗ್ ಸೇರ್ಯೆರ್.

ಶಾಲೆಡ್ ಕಲ್ಪಾವೊಂದುಪ್ಪುನಗನೇ ರಂಗರಾಯೆರೆಗ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜ ಶಾಖೆನ್ ಉಂಡು ಮಲ್ತಿನ ಉಳ್ಳಾಲ ರಘುನಾರಾಯೆರೆನ ಪರಿಚಯ ಆಂಡ್. ರಘುನಾಥರಾಯೆರ್ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವೊದ ದೈವಭಕ್ತೆ. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕೆರಾದ್ ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಸೇವೆ ಮಲ್ತಿನಾರ್. ಸಮಾಜೊಡಿತ್ತಿ ವಿಚಿತ್ರ ಕಟ್‌ಕಟ್ಟಳೆ, ರೀತಿ ರಿವಾಜಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ದುಸ್ಪೊತ್ತನ, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮೂಡನಂಬಿಕೆದ ಬಗೆಟ್ ರಘನಾಥರಾಯೆರೆಗ್ ಮನಸ್‌ಡ್ ಬೇಜಾರ್ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಅವ್ವೇ ಪೊರ್ತುಗು ತುಳುನಾಡ್‌ಗ್ ಕಾರ್‌ದೀಯಿನ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಶನರಿದ ಬೋಧನೆಗ್ ಸೋಲ್ಯೊತ್‌ದ್ (ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ) ಪುಟ್ಟಿ ಧರ್ಮೊನು ಬುಡ್ತು ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮೊಗು ಸೇರಿನಾರ್. ಅಲ್ಪಲಾ ಬೇಜಾರ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜೊಗು ಸೇರ್ಯೆರ್. ಕುಡ್ಲಡ್ ರಘುನಾಥರಾಯೆರ್ ಉಂಡು ಮಲ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜೊದ ಸಂಪರ್ಕೊಗು ರಂಗರಾಯೆರ್ ಬತ್ತಿನವು ಆರೆನ ಬದ್‌ಕ್‌ದ ಒಂಜಿ ತಿರ್ಗಾಸ್‌ಂದ್ ಪನೊಲಿ. ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜ ಪ್ರಚಾರ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತಿನ ತತ್ತ್ವೊಲೆಗ್ ರಂಗರಾಯೆರ್‌ಲಾ ಮನಸ್ ಕೊರಿಯೆರ್. ನೆತ್ತ ಉದಾರವಾಯಿನ ತತ್ವ, ಉದ್ದೇಶ ಬೊಕ್ಕ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಜ್ಜೊಲೆಡ್ ಸರಾಗ್ ಪಾಲ್ ಪಡೆಯೆರ್. ರಂಗರಾಯೆರ್ ಮಾಸ್ಟ್ರ ಆದ್‌ಪ್ಪುನಗನೇ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜೊಡಿತ್ತಿ ಡೊಂಕುಲೆನ್ ಪಿಂದೊಂದ್ ಅಂಚನೇ ಅವೆಕ್ ವಿರೋಧಲಾ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಸರಿ ಸಮದಾಂತಿ ಸಮಾಜ, ಜಾತಿ ಜಾತಿದ ನಡುಡಿತ್ತಿ ಬೇದ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ, ಎಲ್ಯ ಪ್ರಾಯೊದ ಜೋಕುಲೆ ಮದಿಮೆ (ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹ) ಕಂಡನಿ ಸೈತಿ

ಪ್ರೊಂಜೊವುಲೆನ್ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜ ತೂವೊಂದಿತ್ತಿನ ರೀತಿ ಬೊಕ್ಕ ಅಕುಲು ದಿನನಿಚ್ಚ ಎದುರಿಸಾವೊಂದಿತ್ತಿ ಕಸ್ಟೊಲು, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಮೂಡನಂಬಿಕೆ, ಆಚಾರದಾಂತಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಟ್ಕಟ್ಟಳೆ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಂಟಕೊಲೆನ್ ತೂದು, ಉಂದು ಸ್ವಚ್ಛ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರೊನು ಉಂಡು ಮಲ್ಪರೆ ಆಡ್ಡಿ ಪಂಡ್‌ದ್ ತೆರಿಪಾವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಇಂಚಿತ್ತಿ ಮಾತಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಂಟಕೊಲೆನ್ ನಿವಾರಣೆ ಮಲ್ಪು ಉದ್ದೇಶೊಡು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿನ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜೊಗು ರಂಗರಾಯೆರ್ ಸೇರ್ಯೆರ್. ಎಡ್ಡೆ ಸಮಾಜ ಕಟ್ಟುನ ಉದ್ದೇಶಗಾತ್ರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನೊ ಮಲ್ಪೊಡುಂದೇ ಎಣ್ಣದ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಜೊದ ಒರಿ ನಿಷ್ಠಾವಂತೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯಾದ್ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯೆರ್.

ರಂಗರಾಯೆರ್ ವಕಾಲತ್ತ್‌ದ ಬೇಲೆ ಬೆಂದೊಂದಿಪ್ಪುನಗನೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯೊಡು ಸತ್ಯ ನ್ಯಾಯೊಗಾದ್ ಪೊಂರ್ಬಾಟ ಮಲ್ಪುನ ನರಮಾನಿಯಾದ್ ಪೆರ್ಮೆ ಪಡೆಯೆರ್. ಎಚ್ಚಾದ್ ದಲಿತೆರೆನ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನೊಕುಲೆನ ವಕಾಲತ್ತ್‌ನೇ ದೆತೊಂದು, ಅಕುಲೆಗಾಪಿ ಅನ್ಯಾಯೊ, ವಂಚನೆ ಬೊಕ್ಕ ಬಡಜನೊಕುಲೆನ ಮಿತ್ತ್ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರವಾದ್ ಪಾಡುನ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮೊಕ್ಕದ್ದಮೆದ ಎದುರಾದ್ ಪೊಂರ್ಬಾಟ ಸುರು ಮಲ್ತೆರ್. ಅಂಚಾದೇ ಆರೆನ್ 'ಬಡವೆರೆ ಬಂಧು', ಬಡವೆರೆ ವಕೀಲೆರ್ ಪಂಡ್‌ದ್ ಲೆತೊಂದಿತ್ತಿನಿ ಉಂದೇ ಕಾರಣೊಗಾದ್‌ಂದೇ ಪನೊಲಿ. ಒಂಜಿ ಉದಾರ್ಮೆ; ಆರೆನ ಅತಿ ಎಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟ್‌ದ ಪೊಂರ್ಬಾಟೊದ ಘಟನೆನ್ ತೆರಿಪಾವುಂಡು. ಒಂಜಿ ಸರ್ತಿ ತಿರ್ತ ಜಾತಿದ ಪೊಣ್ಣು ಮೇಲ್ಜಾತಿದ ಆನನೊಟ್ಟುಗ್ ದೇಹ ಸಂಪರ್ಕ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಬಂಜಿನಾಲ್ ಆಯಲ್. ಅಯಿಡ್ದ್ ಬೊಕ್ಕ ಆ ಮಾನಿ ನೆಕ್ಕ್ ಯಾನ್ ಕಾರಣ ಅತ್ತ್‌ಂದ್ ಒತ್ತು ಪಂಡೆ. ಅಪಗ ಆ ಪೊಣ್ಣನ ಬೆರಿಸಾಯೊಗು ರಂಗರಾಯೆರ್ ಉಂತುದು ಕೋರ್ಟುಡು ಕೇಸ್ ಪಾಡ್ಯೆರ್. ಆಯನ ಮಿತ್ತ್ ಕಾನೂನುದ ಪೊಂರ್ಬಾಟ ಸುರುಮಲ್ತೆರ್. ಅಯಿಡ್ದಾವರೆ ರಂಗರಾಯೆರ್ ತನ್ನ ಸಮಾಜೊಡ್ದ್ ಟೀಕೆ ಎದುರಿಸಾವೊಡಾಂಡ್. ಆಂಡಲಾ ಪೋಡ್ಯೆಂದೆ, ತನ್ನ ಪೊಂರ್ಬಾಟೊಡು ಆ ಪೊಣ್ಣಗ್ ಜೀವನಾಂಶ ದೆತ್ತ್‌ದ್ ಕೊರ್ಯೆರ್. ಈ ಘಟನೆಡ್ದಾವರ ಕೆಲವೆರ್ ರಂಗರಾಯೆರೆನ್ ದೂರ ಮಲ್ತೆರ್. ಆಂಡ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಅಯಿಡ್ದ್ ಬೊಕ್ಕ ತಿರ್ತಮಟ್ಟ್‌ದ ಜನೊಕುಲೆಗಾದ್ ಪೊಂರ್ಬುನಾರ್ ಪಂಡ್‌ದ್ ಪುಗರ್ತೆ ಪಡೆಯೆರ್. ಅಯಿಡ್ದ್ ಬೊಕ್ಕ ಆರೆನ ಕೈತಡೆ ಬರ್ಪಿನ ಎಚ್ಚಿನಕುಲು ಬಡವೆರ್ ಬೊಕ್ಕ ದಲಿತೆರ್. ಆ ಕಾಲೊಡು ತಿರ್ತ ಮಟ್ಟೊದ ಸಮುದಾಯೊದ ಜನೊಕುಲೆ ಮೋಕೆನ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಪಡೆಯಿನಾತ್ ಬೇತೆ ಏರ್ಲಾ ಪಡೆವೊಂದಿಜೆರ್ ಪನ್ಪಿನೆಟ್ ದಾಲಾ ಸಂಶಯೊ ಇಜ್ಜಿ. ಉಂದು ಆರೆನ ಮಲ್ಲ ಗುಣೊಕು ತಿಕ್ಕಿ ಮಾನಾದಿಗೆಂದ್ ಪನೊಲಿ.

ರಂಗರಾಯೆರ್ ವಕಾಲತ್ ಸುರುಮಲ್ಪುನಗ ತುಳುನಾಡ್ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯೊದ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತೊಗು ಸೇರ್‌ದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಆ ಪೊರ್ತುಡು ಇಡೀ ದೇಸ ಬ್ರಿಟಿಷೆರೆನ ಕೂಡಾಡಿಕೆಡ್ ಕನತಿನ ಬೇತೆ ಯೋಜನೆಲೆಗ್ ವಿರೋಧ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತಿನ ಕಾಲೊ.

ಅವೆತ್ತೊಟ್ಟುಗೇ ಕೆಲವೊಂಜಿ ಸುಧಾರಣೆಲೆಗ್‌ಲಾ ಪುಣೆವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ತುಳುನಾಡ್‌ಡ್‌ಲಾ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳ್ತೆ, ತಿರ್ತ ಜಾತಿದ ಬಡವೆರೆ ಬುಳೆಚ್ಚಿಲ್‌ಗಾದ್ ಬೇತೆ ಕಜ್ಜೊಲೆನ್ ನಡಪಾವೊಂದು ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಮುಖ್ಯವಾದ್, ದಲಿತ ಕಾಲೊನಿಡ್ ಸಾಲೆ ಸುರುಮಲ್ಪುನ, ಗುವೆಲ್ ತೋಡಾದ್ ನೀರ್‌ದ ಸವಲತ್ತ್ ಕೊರ್ಪುನ, ಅಕುಲೆಗೋಸ್ಕರ ಇಲ್ಲ್ ಕಟ್ಯರೆ ಬೇತೆನೆ ಜಾಗೆನ್ ಕೊರ್ಪುನ, ಇಂಚಿತ್ತಿ ಕಜ್ಜೊಲೆನ್ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರ ಕೈಕೊನೊಂದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆಗಾದೇ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರ ನಂದಿಗುಡ್ಡೆದ ಮುಟ್ಟಿಕಲ್ಲ್ ಸಾಲೆನ್ ಕಟ್ಟಾದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಆಂಡ ಆ ಸಾಲೆಡ್ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಜೋಕುಲೆಗ್ ಬರವು ಕಲ್ಪಾವೆರೆ ಮಿತ್ತಜಾತಿದ ಮಾಸ್ಟ್ರ್‌ನಕುಲು ಪಿರ ಜಾರೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಕಡೇಕ್ಕ್ ಕಿನ್ನಿಗೋಳಿದ ರೆಬೆಲ್ಲೊ ಪನ್ಪಿನಾರೆನ್ ಆ ಸಾಲೆದ ಶಿಕ್ಷಕೆರಾದ್ ನೇಮಕ ಮಲ್ತೆರ್. ರೆಬೆಲ್ಲೊ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಸಮಾಜೊದ ಜೋಕುಲೆಗ್ ದೇವೆರಾದ್ ಬತ್ತಿನಾರ್‌ಂದೇ ಎನ್ಯೊಲಿ.

ಬ್ರಿಟಿಷೆರ್ ಕಡಲ ಕರೆತ ಕರ್ನಾಟಕೊಡ್ ಆಡಳ್ತೆ ಸುರುಮಲ್ಪುನಗ ಮುಲ್ಪದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಚೆರ್ಕ್ ಕಟ್ಟ್‌ದ್ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಮುಲ್ಪದ ಬಲದಾಂತಿ ವರ್ಗೊದಕುಲು ಮೇಲ್ಜಾತಿದ ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಅನ್ಯಾಯೊದ ಕೂಪೊಡು ಒದ್ದಾಟ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತಿ ಕಾಲ. ರಂಗರಾಯೆರ್ ಆರೆನ ಇಲ್ಲಲ್ದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇಂಚಿತ್ತಿ ದೌರ್ಜನ್ಯೊನು ಕಣ್ಣಾರೆ ತೂಯಿನಾರ್. ಇಂಚಿತ್ತಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಆರ್ ಬೇಲೆ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತಿನ ಕೋರ್ಟುಡ್ ಅಪಗಪಗ ಬರೊಂದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ದಲಿತ ಸಮುದಾಯೊದ ವ್ಯಾಜ್ಯೊಲೆನ್ ಎಚ್ಚ ದೆತೊಂದು ನ್ಯಾಯ ಕೊರಿಯರೆ ಸುರುಮಲ್ತಿ ಆಂದೋಲನೊಗು ಆರೆನ ಒಟ್ಟು ಕೆಲಸದಕ್ಲೆನ ವಿರೋಧ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಈ ಸಂಬಂದೊದ ಒಂಜಿ ಸಂಗತಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯೊಡು 1887–88ಟ್ ನಡತಿನವು. ಈ ಘಟನೆ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಮನಸ್ಸ್ ಬದಲಾವಣೆಯಾವರೆ ಕಾರಣ ಆಂಡ್.

ಆ ಸಂಗತಿ ಇಂಚ ಉಂಡು – ಉಂದು ಸಂಗತಿ ಬೆಂದೂರು ಬಾಬು ಪನ್ಪಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಆನಗ್ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟಿನವು. ನಂದಿಗುಡ್ಡೆ ಮುಟ್ಟಿಕಲ್ ಸಾಲೆಡ್ ನಾಲನೇ ಕ್ಲಾಸ್ ಓದಿನಾಯೆ. ಉಂದು ರಂಗರಾಯೆರೆಗ್ಲಾ ಗೊತ್ತಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಒಂಜಿ ದಿನ ಈ ಬಾಬು ಪನ್ಪಿನಾಯೆ ಕುಡ್ಲದ ನ್ಯಾಯಾಲಯೊಡ್ ಪೇದೆನ ಬೇಲೆಗ್ ಅರ್ಜಿ ಪಾಡ್‌ದಿತ್ತೆ. ಆಯನ ಅರ್ಜಿಗ್ ಬಿಲೆ ಕೊರ್ದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶೆರ್ ನೇಮಕಾತಿ ಓಲೆನ್ ಕಡಪುಡ್‌ಯೆರ್. ಉಂದು ಒಂಜಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಜನಾಂಗೊಗು ಸೇರಿನಾಯಗ್ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ್‌ದ್‌ನವುಂದು ತೆರಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯೊಡು ಬೇಲೆಡಿತ್ತಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿದಕುಲು ವಿರೋಧಿಸಾಯೆರ್. ಮುಟ್ಟರಾವಂದಿನ ಜಾತಿದಾಯನೊಟ್ಟುಗು ಬೇಲೆ ಬೆನ್ಪಿನವು ತನ್ಕುಲೆ, ಜಾತಿ, ಘನತೆ-ಗೌರವೊಗು ಕುತ್ತು ಕೊರ್ಪುಂಡು ಬೊಕ್ಕ ಅವೊಂಜಿ ಅವಮಾನಂದ್ ಎಣ್ಣದ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾದ್, ಆ ನೇಮಕಾತಿನ್ ರದ್ದು ಮಲ್ಪೊಡುಂದ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶೆರೆಗ್ ಒತ್ತು ಪಾಡ್ಯೆರ್. ಏತ್ ಕೀಳ್ ಮಟ್ಟೊಗು ಜತ್ತೆರ್ ಪಂಡ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶೆರೆನ ಬುಡೆದಿನ ಮುಖಾಂತರ ಒತ್ತಡ ಪಾಡುನ ಕುತಂತ್ರ ಮಲ್ತೆರ್. ಅಯಿಟ್ ಸರಿಯಾಯಿನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆನ್‌ಲಾ ಪಡೆವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಆಂಡ

ಬಾಬುನ ಅದೃಷ್ಟನೋ ದಾನ್ಯೊ. ಆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶೆರೆಗ್ ಬೇತೆ ಕಡೆಕ್ ವರ್ಗಾವಣೆ ಆಂಡ್. ರಂಗರಾಯೆರ್‌ಗ್ ದಲಿತ ಸಮುದಾಯೊದ ಮಿತ್ತ್ ಇತ್ತಿ ಮೋಕೆನ್, ಗುರ್ತಿಸಾಯಿನ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶೆರ್ ತಾನ್ ವರ್ಗಾವಣೆ ಆದ್ ಪೋಪಿನೆಕ್ ದುಂಬು ಬೆಂದೂರು ಬಾಬುನೊಟ್ಟುಗು ರಂಗರಾಯೆರೆನ್ ಭೇಟಿಯಾದ್ ಇಂಚ ಪಂಡೆರ್ "ತೂಲೆ ರಂಗರಾಯೆರೇ... ಯಾನ್ ಬೆಂದೂರು ಬಾಬುಗು ಬೇಲೆದ ಓಲೆ (ಆದೇಶ) ಕಡಪುಡ್ದ್ ಆತ್‌ಂಡ್. ಆಂಡ ನ್ಯಾಯಾಲಯೊದ ಬೇಲೆದಕ್ಲು ನೆಕ್ಕ್ ವಿರೋಧಿಸಾಬೆರ್‌ಂದ್ ಈರೆಗ್ ಗೊತ್ತುಂಡು ಅಕುಲು ವಿರೋಧಿಸಾವುನ ರೀತಿಡೆ ಅಕ್ಲೆನ ಮನಸ್ಥಿತಿ ಅರ್ಥ ಆಪುಂಡು. ವಾ ಕಾರಣೊಗುಲಾ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರ್ ಸರ್ಕಾರಿ ಬೇಲೆ ಸೇರ್ಯೆರ ಬಲ್ಲಿ. ಅವುಲಾ ತನ್ಕುಲೆನೊಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಲೆ ಮಲ್ಪುನವು ಎಂಕ್ಲೆಗ್ ಅವಮಾನಂದ್ ಎನ್ನಿದೆರ್. ತಿರ್ತ ಜಾತಿದಕುಲು ಸ್ವತಂತ್ರ ಬದ್‌ಕ್ ಕಟ್ಟುನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೊಗು ಅಡ್ಡಿ ಮಲ್ತೊಂದುಲ್ಲೆರ್. ಎಂಕ್ ಈರೆನ ಹೋರಾಟ, ಕಾಳಜಿ (ಪ್ರೀತಿ) ಗೊತ್ತುಂಡು. ಈರ್ ಈ ಬೇಲೆ ದುಂಬತ್ತ ಕೊಂಡು ಪೋವೊಡು. ಮೇಲ್ಜಾತಿದಕ್ಲು ಮಾತ್ರ ಬರವು ಕಲ್ಪೊಡು, ಸರ್ಕಾರಿ ಬೇಲೆ ಸೇರೊಡು ಪನ್ಪಿ ಸಂಕುಚಿತ ಮನಸ್ಸ್ ಜನಕುಲೆಡ ಉಂಡು. ಅಂಚಾದ್ ಈರ್ ಈ ತಿರ್ತಜಾತಿದ ಜೋಕ್ಲೆಗ್ ಬರವು ಕಲ್ಪಾರೆ ಸಲುವಾದ್ ಬೇತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆನ್ ದಾಯೆ ಮಲ್ಪರೆ ಬಲ್ಲಿ" ಪಂಡ್‌ದ್ ಸಲಹೆ ಕೊರ್ಯೆರ್. ಈ ಘಟನೆ ರಂಗರಾಯೆರ ಬದ್‌ಕ್‌ಗ್ ಹೋರಾಟೊಗು ಒಂಜಿ ತಿರುವು ಕೊರುಂಡು. ತಾನು ಮಲ್ತಿನ ಬೇಲೆನ್ ಗುರ್ತಿಸಾದ್ ಬೆರಿ ತಟ್ಟ್‌ದ್ ಎಡ್ಡೆ ಪಾತೆರ ಪಂಡಿನ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶೆರೆನ ಸಲಹೆ ಆರೆನ ಜೀವನೊಡು ಮದಪ್ಪೆರಾವಂದಿ ಘಟನೆ. ಆರೆನ ದುಂಬುದ ಯೋಜನೆಗ್ ಉಂದು ಕಾರಣವಾಪುಂಡು. ಈ ಘಟನೆಡ್ದ್ ಬೊಕ್ಕ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಜನಾಂಗೊದ ಬುಳೆಚ್ಚಿಲ್‌ಗಾದ್ ತನ್ನ ಬದ್‌ಕ್‌ನೇ ಅರ್ಪಣೆ ಮಲ್ತೊಂಡೆರ್. ದಾಲಾ ಸವಲತ್ತು ದಾಂತೆ, ಮೌಢ್ಯ, ಕಂದಾಚಾರೊಗು ಬಲಿಯಾಯಿ ಸಮುದಾಯೊದ ಏಳಿಗೆಗ್ ಬೆನ್ಪುನ ನಿರ್ಧಾರ ಮಲ್ತೆರ್. ಅಂಚನೇ ಆ ಕಾಲೊಡು ಈ ಜನಾಂಗೊನು ವಿರೋಧಿಸಾವುನ ಮೇಲ್ಜಾತಿದ ಜನೊಕುಲೆ ವಿರುದ್ಧ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾದ್ ಪೊರ್ಂಬಾಟ ಸುರುಮಲ್ತೆರ್.

ರಂಗರಾಯೆರ್ ಈ ಜನಾಂಗ ಅನುಭವಿಸವೊಂದಿತ್ತಿನ ಗುಲಾಮತನ, ಸರಿಸಮದಾಂತಿ ಸಮಾಜ, ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಪನ್ಪಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಓರೆಕೋರೆಲೆನ್ ಬುಡುಗಡೆ ಮಲ್ಪರೆ ಪುಣಪಾಟಿಕೆ ಸುರುಮಲ್ತೆರ್. ತನ್ನ ಜಾತಿ ಬಾಂಧವೆರ್ ಬೊಕ್ಕ ಬೇತೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿದಕ್ಲೆನ ವಿರೋಧೊನು ಗೇಣಂದೆ ಇರ್ಲ್-ಪಗೆಲ್ ಬೇನೊಡು ಪನ್ಪಿ ನಿರ್ಧಾರ ಮಲ್ತಿ ಮಹಾನುಭಾವೆ ರಂಗರಾಯೆರ್. ದಲಿತ ಜನಾಂಗೊದ ಉದ್ಧಾರೊಗಾದ್ ಬೆರಿಕೊರ್ದು ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಕಜ್ಜೊಲೆನ್ ಸುರು ಮಲ್ತೆರ್. ಈ ನಿರ್ಧಾರೊಗು ಬನ್ನಗ ಆರ್ 30 ವರ್ಸೊದ ಜವನ್ಯೆ.

ದೈವಶಕ್ತಿದ ಮಿತ್ತ್ ಉಡಲ್‌ದಿಂಜ ನಂಬಿಕೆ ದೀವೊಂದಿತ್ತಿನ ರಂಗರಾಯೆರ್ ತನ್ನ ದಿನನಿಚ್ಚೊದ ಕಜ್ಜೊಲೆನ್ ಕೈಕೊನ್ಪೆಕ್ ದುಂಬು ದೇವೆರೆನ್ ಸುಗಿತೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಆರ್ ಮಾಮಲ್ಲ ವಿಚಾರವಂತೆರಾದಿತ್ತೆರ್. ಅಂಡಲಾ ಪಗೆಮಾನಿನ್ಯೆರೆನ್ ಆರೆನ ಪಾತೆರೊಡು

ಒಲಿತೊಂದು ದೋಸ್ತಿ ಮಲ್ತೊನ್ನುನ ಗುಣಲಾ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಸಹನೆ, ತಾಳ್ಮೆದ ಮೂರ್ತಿಯಾದಿತ್ತ್‌ನ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಮಾತೆರೆನ ಉಡಲ್ ಗೆಂದುನ ಹೃದಯವಂತೆರಾದಿತ್ತೆರ್. ಮಾತೆರೆನ್ಲಾ ಸಮಾನ ದಿಟ್ಟಿಡ್ ತೂವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ವಾ ಕೆಲಸೊಡುಲಾ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಬೊಕ್ಕ ನೈತಿಕ ಗೌರವೊನು ಬುಡ್ಡುದ್ ಕೊರಿನಾರತ್ತ್. ನರಮಾನ್ಯೆರೆಡ ಆಚಾತುರ್ಯೊಡು ವರ್ತನೆ ಮಲ್ತ್‌ನಾರತ್ತ್. ಅಂಚನೇ ಕೋಪೊದ ಕೈಕ್ ಬುದ್ದಿ ಕೊರ್ಪಿನಾರ್ಲ ಅತ್ತ್. ಆಂಡಲಾ ಆನಂದೆ ಪನ್ಪುನ ವ್ಯಕ್ತಿಡ ಆಚಾತುರ್ಯೊಡು ನಡತ್‌ದ್, ತೆರಿಬೊಕ್ಕ ಆಯಿಕ್ಕ್ ಮಾಪು ನಟ್ಪೊಂಡೆರ್. ಆ ಸಂಗತಿ ಎಂಚಿನ ಪಂಡ – ಆನಂದೆ ಪನ್ಪುನ ಒರಿ ಆರೆನ 'ಡಿ.ಸಿ.ಯಂ.' ಸಂಸ್ಥೆಡ್ ಪೇದೆನ ಬೇಲೆ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತಿನಾಯೆ. ಆನಂದಗ್ ಸೇಡಿಗುಡ್ಡೆಡಿತ್ತಿನ ಕಛೇರಿಡ್ದ್‌ಲಾ ಅಂಚನೆ, ಕೋರ್ಟುಹಿಲ್ ಶಾಲೆಡ್ದ್ ಕಾಕಜಿ, ಓಲೆನ್ ರಂಗರಾಯೆರೆ ಇಲ್ಲಗ್ ಕೊನೊದು ಮುಟ್ಪಾವುನ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ದಿನನಿಚ್ಚೊ ಈ ಬೇಲೆನ್ ಪೊರ್ಲುಡು ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆ. ಆಂಡ ಒಂಜಿದಿನ ರಂಗರಾಯೆರೆಗ್ ದಾದನಾ ಬೇಲೆಡ್ ಬೇತೆ ಕಡೆ ಪೊವರೆ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಅಂಚಾದ್ ದುಂಬುನಾನಿ ಆಯನ್ ಲೆತ್ತ್‌ದ್, ಎಲ್ಲೆ ಕಾಂಡೆ ಪತ್ತ್ ಗಂಟೆಗ್ ದುಂಬು ಟಪಾಲ್ ಎತ್ತಾವುಡುಂದು ಪಂಡೆರ್. ಮನದಾನಿ ಆನಂದೆ ಸಮಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಒರಿಪಾವೊಡು ಪನ್ಪಿ ಉದ್ದೇಶೊಡು ಓಲೆ ದೆತೊನರ ಪೋಯೆ. ಆಂಡ ಆನಿ ಶಾಲೆದ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟ್ರ ತಡವಾದ್ ಬತ್ತಿನೆಡ್ದಾವರ ಪಂಡಿ ಪೊರ್ತುಗು ಓಲೆನ್ ರಂಗರಾಯೆರ್‌ಗ್ ಮುಟ್ಪಾವರ ಆಯಿಜಿ. ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಕಡೆಸ್ಸಾದ್ ಬತ್ತಿನ ಆನಂದಡ ಕಾರಣ ಕೇನೊನಂದೆ ಆನಂದಗ್ ಪರೆಂಚೊಂಡೆರ್. ಆನಂದಗ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ನೆರ್ನ ವಿಚಾರೊ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟ್ರೆಗ್ ಗೊತ್ತಾಂಡ್. ಅಪಗ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟ್ರ ಆನಂದೆ ಈ ತಪ್ಪು ಮಲ್ಪರೆ ಯಾನ್ ಸಾಲೆಗ್ ಕಡೆಸಾದ್ ಬತ್ತಿನ ಕಾರಣಂದ್ ಪಂಡ್‌ದ್ ರಂಗರಾಯೆರೆಗ್ ಓಲೆ ಕಡಪ್ಪುಡ್ದ್ ತೆರಿಪಾಯೆರ್. ರಂಗರಾಯೆರೆಗ್ ಈ ವಿಷಯ ತೆರಿಬೊಕ್ಕ ಆನಂದಗ್ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊರ್ನೆಕ್ ಬೇಜಾರಾದ್ ಆಯಡ ಮಾಪು ಕೇಂಡೆರ್. ಆತೆ ಅತ್ತಂದೆ. ನನ ದುಂಬುಗು ಆರ್ ತಿನ್ಪುನ ಕಾಂಡೆದ ತಿನಸ್‌ಡ್ ಒಂಜಿ ಇಡ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕ ಒಂಜಿ ಲೋಟೆ ಚಾ ಕೊರ್ಪಂದ್ ತೀರ್ಮಾನ ದೆತೊಂದ್. ತಾನೇ ಶಿಕ್ಷೆ ಪಡೆವೊಂಡೆರ್.

ರಂಗರಾಯೆರ್ ಮಾಸ್ಟ್ರೆ ಬೇಲೆನ್ ಶ್ರದ್ಧೆಡ್ ಮಲ್ತಿನಾರ್. ಅಂಚನೆ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರೊಡು ಸರಳತೆ ಸಜ್ಜನಿಕೆನ್ ಮೆರೆಯಿನಾರ್. ನೆಕ್ಕ್ ಒಂಜಿ ಉದಾರ್ಮೆ ಪಂಡ. ತಾನ್ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸದ್ ತೂವೊಂದಿತ್ತಿನ ಡಿ.ಸಿ.ಯಂ. ಸಂಸ್ಥೆಡ್ ಪಣವುದ ತೊಂದರೆ ಎದುರಾನಗ ನಡೆಪಯಿನ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರೊಡು ಉಂಡಾಯಿನ ಪ್ರಮಾದ. ಸಾರ್ವಜನಿಕೆರ್ನ ವಂತಿಗೆದ, ಬೆರಿಸಾಯೊಡ್ ನಡತ್ತೊಂದಿತ್ತಿನ ಡಿ.ಸಿ.ಯಂ. ಸಂಸ್ಥೆಡ್ ಒನಸ್ ತಿನಸ್‌ದ ಕೊರತೆ ಉಂಡಾನಗ, ಕೂಡ್ಲೆ ಕಾರ್ಯಂತೆರ್ (ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ) ಏಕಾಂಬರಾಯೆರೆಡ ವಿನಂತಿ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಸಂಸ್ಥೆಗ್ ದೇಣಿಗೆ ಕೊರೊಂದಿತ್ತಿನ ದಾನಿಲೆನ ಪಟ್ಟಿನ್ ತೂನಗ ಕುಡ್ಲಡ್ ಆಪಗ ಮಲ್ಲ ಕುಳಾವರ್ ಆದಿತ್ತಿನ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ದ ಉದ್ಯಮಿ ಮೋರ್ಗನ್ ದೊರೆ ಪನ್ಪಿನಾರ್

ರಡ್ಡ್ ವರ್ಸೊಡ್ದಿಂಚಿ ವಂತಿಗೆ ಕೊರಂದಿತ್ತಿನ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾಂಡ್. ರಂಗರಾಯೆರೆ ವಿನಂತಿದ ಲೆಕೊ ಏಕಾಂಬರಾಯೆರ್ ಈರ್ ಕೊರೊಂದಿತ್ತಿನ ರಡ್ಡ್ ವರ್ಸೊ ವಂತಿಗೆನ ಕಸ್ಟೋಡಿತ್ತಿ ಸಂಸ್ಥೆಗ್ ಕೊರೊಡು ಪಂಡ್‌ದ್ ಓಲೆ ಬರೆದ್ ದಲಿತ ಸಮುದಾಯೊಗು ಸೇರಿನ ಗೋಪಾಲಾ ಮಾಸ್ತೆರೆಡ ಕಡಪುಡ್ದು ಕೊರಿಯೆರ್. ಆ ಓಲೆ ತೂಯಿನ ಮೋರ್ಗನ್ ದೊರೆ ಕೋಪೊಡು ಕಾಕಜಿನ್ ಆಯನ ಮೋನೆಗ್ ದಕ್ಯೆರ್‌ಗೆ. ಬೊಕ್ಕ ಒಂಜಿ ರುಯಿಲಾ ಕೊರ್ಪುಜಿ ಓಲೆ ಪತೊಂದು ಪೋ ಪಂಡ್‌ದ್ ಪಿಸ್‌ರ್‌ಡ್ ಗದರ್ಯೆರ್. ಓಲೆ ತೂಯಿನ ರಂಗರಾಯೆರೆಗ್ ಗಾಬರಿಯಾಂಡ್. ದಾಯೆ ಪಂಡ ಕಾರ್ಯಂತೆರ್ ಬರೆತಿನ ಓಲೆ ವಿನಂತಿದಲೆಕೊ ಇಜ್ಜಾಂಡ್. ಅವು ಒಂಜಿ ಆದೇಶೊದ ಲೆಕೊ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಅಯಿನ್ ತೂಯಿ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಕಾಕಜಿದ ಪಿರವುಡು ಸರಳವಾಯಿನ ಭಾಸೆಡ್ ವಿನಂತಿದ ರೂಪೊಡು ಕಡಪ್ಪುಡ್ಯೆರ್. ಓಲೆ ತೂಯಿನ ಮೋರ್ಗನ್ ದೊರೆಗ್ ಕುಸಿ ಆಂಡ್. ಸಂಸ್ಥೆಗ್ ವಂತಿಗೆನ್ ಕೊರಿಯೆರ್.

ಈ ಸಂಗತಿಲು ರಂಗರಾಯೆರ್ನ ಮಲ್ಲ ಗುಣನ್ ತೋಜಾವುಂಡು. ತಪ್ಪು ಮಲ್ತಿ ನರಮಾನಿ ಆಯೆ ಏತ್ ಮಲ್ಲಜನ ಆಂಡಲಾ ಮಲ್ತಿ ತಪ್ಪುನು ಒತ್ತೊನೊನ ಗುಣೊನು ಮಾತೆರ್ಲಾ ತನ್ನ ಬದ್‌ಕ್‌ಡ್ ಆಚರಿಸಾವೊಡ್‌ಂದ್ ಪಂಡಿನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಆರೆನೊಟ್ಟು ಬೆನ್ಪಿನ ಸಂಸ್ಥೆದ ಬೇಲೆದಕ್ಲು ಸಮಯ ಪ್ರಜ್ಞೆನ್ ಪಾಲಿಸಾವೊಡು ಬೊಕ್ಕ ಒರಮಲ್ತಿ ತಪ್ಪುನು ಕುಡ ಒರಿ ಮಲ್ಪರೆ ಬಲ್ಲಿ ಪನ್ಪಿ ನಿರೀಕ್ಷೆ ದೀವೊನುನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಅಂಚನೇ ಮಾತೆರೆನ್ಲಾ ಸರಿ ಸಮಾನವಾದ್ ತೂವೊನ್ನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ನರಮಾನಿನ ಅಲಂಕಾರೆ ಚೆರ್ಯೆಗ್ ಒಂಜಿ ಸುಯಿ ಪನ್ಪಿ ಆದರ್ಶೊನು ತನ್ನ ಬದ್‌ಕ್‌ಡ್ ಅನುಸರಿಸಾದ್ ಬೇತೆಕ್ಲೆಗ್ ಮಾದರಿಯಾಯಿನಾರ್ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್.

ರಂಗರಾಯೆರ್ ಮಲ್ಲ ವಿಚಾರವಂತೆರ್, ಅಂಚನೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿನ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದಿಟ್ಟಿಡ್ ತೂದು ತೆರಿಯೊನ್ನ ಚಿಂತಕೆಲಾ ಅಂದ್. ನಮ್ಮ ಬುಳೆಚ್ಚಿಲ್‌ಗ್ ಪೂರಕವಾಯಿನ ಎಡ್ಡೆಂದಿನ ಬೂಕುಲೆನ್ ಓದುದ್, ಅಯಿಟ್ಟ್ತಿ ಎಡ್ಡೆಪುದ ವಿಚಾರೊಲೆನ್ ಜನಮಾನ್ಯೆರೆಗ್ ಪಟ್ಟೆರೆಗಾದ್ ದಿಂಜ ವೇದಿಕೆಲೆನ್ ಉಪಯೋಗ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆರ್. ದಿನನಿಚ್ಚೊದ ಪತ್ರಿಕೆ, ವಾರಪತ್ರಿಕೆಲೆಡ್ ಆರೆನ ಚಿಂತನೆ ಬೊಕ್ಕ ಉಗ್ರೊ ಬರವಣಿಗೆಲೆನ್ ಪ್ರಕಟಿಸವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಆರೆನ ಬರವಣಿಗೆಡ್ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿನ್, ಸರಿಸಮುದಾಂತಿ ಸಮಾಜೊದ ಓರೆಕೋರೆಲೆನ್ ಜನಮಾನ್ಯೆರೆಗ್ ಪತ್ರಿಕೆಡ್ ತೆರಿಪಾವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಕನ್ನಡ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಕೊಂಕಣಿ ಬೊಕ್ಕ ತುಳು ಬಾಸೆಲೆಡ್ ಪಾತೆರೊಂದಿತ್ತಿನ ರಂಗರಾಯೆರ್ ತನ್ನ ಭಾಷಣದ ರೂಪೊಡು ಸಮಾಜೊದ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ಕಂದಾಚಾರ, ವಿಚಿತ್ರ ಪದ್ಧತಿಲೆನ ಬಗೆಟ್ ಜನೊಕ್ಲೆನ ಮನಸ್‌ನ ಬಿಲಿಸಾವೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ರಂಗರಾಯೆರ್ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರೇಮಿ. ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್, ಬೇತೆಕ್ಲೆಗ್‌ಲಾ ಬೂಕು ಓದುನ ಹವ್ಯಾಸೊನ್ ಬುಳೆಪಾವರ ಸಲುವಾದ್ ಆರೆನ ಆಯಿನ 'ಡಿಪ್ರೆಸ್ಡ್ ಕ್ಲಾಸಸ್ ಮಿಶನ್' ಪನ್ಪಿ ಸಂಸ್ಥೆದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಎಡ್ಡೆ ಪುಸ್ತಕೊಲೆನ್ ಸಂಪಲಿತ್‌ದ್ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರೊನ್ ಉಂಡು

ಮಲ್ತೆರ್. ಕುಡ್ಲ ಪರಿಸರೊದ ಆ ಕಾಲದ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಜವನ್ಯೆರ್, ಹಿರಿಯಕುಲು ಬತ್ತ್‌ದ್ ಈ ಬೂಕು ಕೇಂದ್ರೊಗ್ ಬತ್ತ್‌ದ್ ನೆತ್ತ ಉಪಯೋಗ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯೊಡು ತಾನೇ ಒಂಜಿ ಮಾದರಿಯಾದ್ ಬೇತೆಕುಲುಲಾ ಅವೆನ್ ಪಾಲಿಸಾವೊಂಡು ಪನ್ಪಿ ಕಾಳಜಿ ಇತ್ತಿನ ವ್ಯಕ್ತಿ ರಂಗರಾಯೆರ್.

ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೆನ ಬರವು (ಶಿಕ್ಷಣ)ಗಾದ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ನ ಕೊರುಗೆ

ಇಂಚೀಪ ಮುಟ್ಟದ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚರಿತ್ರೆನ್ ತೂಂಡ, ಮುಲ್ಪದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏತ್ ಹಾಳಾದಿತ್ತ್‌ಂಡ್ ಪನ್ಪಿನವು ತೆರಿವುಂಡು. ಬುದ್ಧಿವಂತೆರ್ನ ಜಿಲ್ಲೆ ಪನ್ಪಿ ಪುಗರ್ತೆ ಪಡೆಯಿನ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಡ್‌ಲಾ ಅಲ್ಪಲ್ಪ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾದ್ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ' ಪದ್ಧತಿ ನಡತೊಂದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಆಯಿಟ್ಲಾ ತಿರ್ತ ಜಾತಿದ ಜನೊಕುಲು ಸಮಾಜೊದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗ್ ಬರಿಯರೆ ಮಲ್ಪುನ ಪ್ರಯತ್ನೊಲೆನ್ ತೂದು ಮೇಲ್ಜಾತಿದಕುಲೆಗ್ ಸಹಿಸೊನರ ಆವೊಂದಿಜ್ಜಾಂಡ್. 19ನೇ ಶತಮಾನೊಡ್ ದಲಿತೆರ್ನ ಸ್ಥಿತಿನ್, ಪನಿಯರೆ ಬರವುಡು ಸಾಧ್ಯ ಇಜ್ಜಿ ಪನ್ಪಿನವು ಸತ್ಯ. ಆ ಕಾಲೊಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜಾಗೆಲೆಗ್ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೆಗ್ ಕುಸಿ ಬತ್ತಿಲೆಕ ಪೋಗ್ಗುನ ಅವಕಾಶ ಇಜ್ಯಾಂಡ್. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗುವೆಲ್, ಕೆರೆ, ಹೋಟೆಲ್‌ಗ್ ಈ ತಿರ್ತಜಾತಿದ ಗುಂಪುಗು ಅವಕಾಶ ಇಜ್ಯಾಂಡ್. ತಿರ್ತಮಟ್ಟದ ಜನೊಕುಲು ಬರವು ಕಲ್ತ್‌ದ್ ವಿದ್ಯಾವಂತೆರಾದ್ ಬದ್‌ಕ್ ಕಟ್ಟುನವು ಮೇಲ್ಜಾತಿದ ಉಡಲ್‌ಡ್ ಮಚ್ಚರ ಉಂಡು ಮಲ್ಪೆದ್‌ಂಡ್. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರ್ನ ಬುಳೆಚ್ಚಿಲ್‌ನ್ ಸಹಿಸೆರಾವಂದೆ, ಮೆಕ್ಲೆಗಾದ್ ಪುಣೆಪ್ಪುನಕ್ಲೆನ್ ಎದುರ್‌ಪಾಡ್ದ್ ಪೋಡಿಪಾವೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ದಲಿತೆರೆಗ್ ಬರವು-ಸರವು ಕಲ್ಪಾದ್ ಅಕ್ಲೆನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗ್ ಪ್ರಯತ್ನೊ ಮಲ್ಪುನವು, ಆ ಕಾಲೊದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಂಬಿಕೆಗ್ ವಿರೋಧವಾದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಬೆನ್ನಿದ ಬೇಲೆ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಜನೊಕ್ಲೆನ ಮೂಲೊ ಕಸುಬು. ಮಿತ್ತ ಜಾತಿದ ಜಮೀನ್ದಾರೆರ್ನ ಕಂಡೊಲೆಡ್ ತಿರ್ತ ಜಾತಿದಕ್ಲು ಕಡ್ಡಾಯವಾದ್ ಬೆನ್ನಿದ ಬೇಲೆ ಮಲ್ತೊಂದಿನ ಕಾಲ. ಅಕ್ಲೆನ ಇಲ್ಲ್‌ದ ಚಾಕರಿ ಮಲ್ತೊಂದು, ಅಕ್ಲೆನ ಗುಲಾಮೆರಾದ್ ದಲಿತೆರ್ ಬೆನೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಅಂಚಾದ್ ಒಂಜಿ ವೇಳ್ಯೊಗು ದಲಿತೆರ್ನ ಜೋಕುಲು ಕಲ್ತ್‌ದ್ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ್, ಆರ್ಥಿಕವಾದ್ ಗಟ್ಟಿ ಆಯೆರ್‌ಂಡ ತನ್ಕುಲೆ ಇಲ್ಲ್‌ದ ಚಾಕಿರಿ ಬೊಕ್ಕ ಕಂಡೊದ ಬೇಲೆ ಬೆನ್ಪಿನಕುಲು ಏರ್? ಪನ್ಪಿ ಪೋಡಿಗೆಲಾ ಮಿತ್ತ ಜಾತಿದಕುಲೆನ ಉಡಲ್‌ಡ್ ಆವೊಂದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಉಂದೇ ಕಾರಣೊನು ದುಂಬುದೀದ್, ದಲಿತೆರ್ ಓದು, ಬರವು ಕಲ್ಪುನೆಕ್ ಅಡ್ಡಿ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆರ್ ಪನ್ಪುನವು ತೆರಿವುಂಡು.

ಆಂಡ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಕಾಲೊಡುಲಾ ದಾಲಾ ಪೋಡಿದಾಂತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿಗ್ ಶಿಕ್ಷಣೊನೇ ಅಗತ್ಯ ಪನ್ಪಿ ನಂಬಿಕೆ ದೀವೊನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಅಪಗನೇ ಸರಿಸಮದಾಂತಿ ಸಮಾಜೊದ ಓರೆಕೋರೆನ್ ಸರಿಮಲ್ಪೆರೆ ಪುಣೆಯಿನ ಬಸವಣ್ಣೆ, ಗೌತಮ ಬುದ್ಧನ ತತ್ವೊಲೆಗ್ ಮನಸೋತ್‌ನಾರ್. ಅಂಚನೇ ಪದಿನೊಂರ್ಬನೇ (19ನೇ) ಶತಮಾನೊದ ಸಮಾಜ

ಸುಧಾರಕೆರಾಯಿನ ರಾಜಾರಾಂ ಮೋಹನ್‌ರಾಯ್, ದಯಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿ, ವಿವೇಕಾನಂದೆರೆ ಚಿಂತನೆ ಬೊಕ್ಕ ಸುಧಾರಣೆದ ಬಗೆಟ್ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತಿನಾರ್. ರಂಗರಾಯೆರ್ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಡ್, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರ್ನ ಬುಳೆಚ್ಚಿಲ್‌ಗಾದ್ ತನ್ನ ಬದ್‌ಕ್‌ನ್ ಅರ್ಪಿಸಾವೊಡು ಪನ್ಪಿ ಎಡ್ಡೆ ಉದ್ದೇಶ ದೀವೊಂದು ತನ್ನ ಜುವ್ವೊ ಕೊರಿನಾರ್. ದಲಿತೆರ್ನ ಉದ್ಧಾರೊಗಾದ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಕೈಕೊನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆದ ಕಜ್ಜೊಲು, ಆ ಕಾಲೊದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಕಟ್ಟ್‌ಕಟ್ಟಲೆ, ರೀತಿ ರಿವಾಜ್‌ಡ್, ಪುರೆಲೊಂದು ನರಲೊಂದಿತ್ತಿನ ದಲಿತೆರೆಗ್ ಪೊಸ ಬೊಲ್ಪು ತೋಜಾಂಡ್. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಜ್ಞಾನೊದ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನ, ಎಡ್ಡೆ ಗುಣ, ಸಂಸ್ಕಾರೊಲು, ತಿರ್ತ ಮಟ್ಟ್‌ದಕುಲ್ಲಾ ಆಚರಿಸೊನರೆ ಸಾಧ್ಯ ಉಂಡು ಪನ್ಪಿನೆನ್ ತೋಜಾಯರೆ ದುಂಬುತ್ತ ಕಾರ್ ದೀಯಿನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಸರಿಸಮಾದಾಂತಿ ಸಮಾಜ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆದ ಬುಡುಗಡೆ, ಗಂಗಸರ ನಿಷೇಧ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಂಟಕೊಲೆಡ್ದ್ ಈ ಜನಕುಲೆನ್ ಬುಡುಗಡೆ ಮಲ್ಪರೆ ಇಸೇಸವಾಯಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆನ್ ಒತ್ತ್‌ದ್ ಪಂಡೆರ್.

ರಂಗರಾಯೆರ್ನ ಉದ್ದೇಶ ಆತ್ ಸುಲಬೊಡ್ ಈಡೇರುನವ್ವತ್ತ್. ದಾಯೆ ಪಂಡ ಒಂಜಿ ಮೆಯಿಟ್ಟ್ ಮಿತ್ತ ಜಾತಿದಕುಲೆನ ವಿರೋಧ ನನೊಂಜಿ ಮೆಯಿಟ್ ಸ್ವಜಾತಿ ಬಾಂಧವೆರ್ನ ಬೊಕ್ಕ ತನ್ನ ಕುಟುಮೊದಕುಲೆನ ಉಪದ್ರ. ಇಂಚಿತ್ತಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಡ್‌ಲಾ ಪೋಡ್ಯಂದೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಸಮುದಾಯೊದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಬೊಕ್ಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಗತಿಗಾದ್ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಯೋಜನೆಲೆನ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಕೈಕೊಂಡೆರ್. ಆರ್ ಈ ಕೆಲಸೊಗು ತನ್ನ ಒಟ್ಟು ಬೇಲೆದ ದೋಸ್ತಿಲೆನ ಬೆರಿಸಾಯ ದೆತೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆಗ್ ಬರವು ಕಲ್ಪನವು ಮೇರೆನ ಮಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶವಾದ್‌ತ್ತ್‌ಂಡ್. ಅಂಚಾದ್ ಆರ್ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಬೊಕ್ಕ ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಲೆನ್ ಜಿಲ್ಲೆಡ್ ಅಲ್ಪಲ್ಪ ಸುರುಮಲ್ಪೆರೆಗಾದ್ ನಿರ್ಧಾರ ಮಲ್ತೆರ್.

1892ಡ್ ಸುರುತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಾಲೆನ್ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಖರ್ಚಿಡೇ ಉರ್ವ ಚಿಲಿಂಬಿಡ್ ಉದಿಯ ಬೆಂದೆರ್. ಆಯಿಡ್ದ್ ಬೊಕ್ಕ ಕಂಕನಾಡಿ, ಮೂಲ್ಕಿ, ಬೋಳೂರು, ಉಡುಪಿ, ಬನ್ನಂಜೆ, ನೇಜಾರು, ಅತ್ತಾವರ, ಬಾಬುಗುಡ್ಡೆ, ದಡ್ಡಲ್‌ಕಾಡ್ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಜಾಗೆಲೆಡ್ ಸಾಲೆ ಸುರುವಾಂಡ್. ಇಂಚ ಸುರುಮಲ್ತಿ ಸಾಲೆಗ್ ಆಪಗ 'ಪಂಚಮ ಶಾಲೆ'ಂದ್ ಪನೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ದಲಿತೆರೆನ್ ವಿದ್ಯಾವಂತೆರಾದ್ ಮಲ್ಪೊಡು ಪನ್ಪಿ ಉಮೇದಿತ್ತಿನ ರಂಗರಾಯೆರ್ನ ಯೋಜನೆಗ್, ಸಮಾಜ ಬಾಂಧವೆರೆಡ್ದ್ ವಿರೋಧ ಎದುರಿಸಾವೊಡಾದ್ ಬತ್ತ್‌ಂಡ್. ಮೇಲ್ಜಾತಿಗ್ ಸೇರಿನ ಮಾಸ್ಟ್ರನಕ್ಲು ರಂಗರಾಯೆರ್ ಸುರುಮಲ್ತಿನ ಸಾಲೆಡ್ ಬೇಲೆ ಮಲ್ಪೆರೆ ಪಿರಜಾರ್ಯೆರ್. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರ್ ಸಾಲೆಗ್ ಬರಂದಿಲೆಕ್ಕ ಮಲ್ಪರೇ ಕೆಲವೆರ್ ಚದಿ ಗೊಬ್ಯೆರ್. ನೆಕ್ಕ್ ಒಂಜಿ ಉದಾರ್ಮೆ ಪಂಡ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಕಟ್ಟಾಯಿನ ಉರ್ವ ಚಿಲಿಂಬಿ ಸಾಲೆದ ದುಃಸ್ಥಿತಿ. ಮಾರ್ಗೊದ ಬರಿತ ಒಂಜಿ ಮುಳಿತ ಇಲ್ಲ್‌ನ್ ಬಾಡಾಯಿಗ್ ದೆತೊಂದು ಸಾಲೆ

ಸುರುಮಲ್ತ್‌ದ್ ಇತ್ತೆರ್. ಉಂದು ಒರಿ ಕ್ರಿಸ್ತ ಸಮುದಾಯೊಗ್ ಸೇರಿನ ಮಲ್ಲ ನರಮಾನಿಗ್ ಸೇರ್ದ್ತ್‌ಂಡ್. ಉಂದೆನ್ ಸಹಿಸರಾವಂದಿ ಜನೊಕ್ಲು ಮುನ್ಸಿಪಾಲಿಟಿದಕ್ಲು ಒಟ್ಟು ಮಲ್ತಿನ ಕಜವು, ಗಲೀಜ್ ವಸ್ತುಲೆನ್ ಸಾಲೆಗ್ ಬರ್ಪುನ ತಾದಿಗ್ ರಾಶಿ ಪಾಡ್ಯೆರ್. ಅಂಚನೇ ಕೆಲವು ದುಷ್ಟೆರ್ ತಾದಿಗ್ ಅಡ್ಡ ಕಲ್ಲ್ ದೀದ್ ಅಡ್ಡ ಕಟ್ಟಿನಲಾ ಉಂಡು. ಇಂಚಿತ್ತಿ ದುಷ್ಕೃತ್ಯೊಲೆನ್ ತಡೆವರಾವಂದೆ ಚಿಲಿಂಬಿ ಸಾಲೆನ್ ಮುಚ್ಚಿಯೆರ್. ಆಂಡಲಾ ಪ್ರೋಡ್ಯಂದಿನ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆನ ಉದ್ಧಾರೊಗಾದ್ ಸುರುಮಲ್ತಿನ ಯೋಜನೆಲೆಗ್ ಅಡ್ಡಿ ಬರಂದಿಲೆಕ ತನ್ನ ಬೇಲೆನ್ ಬೆನೊಂದಿತ್ತೆರ್.

ದಲಿತೆರೆನ ಪೊಣ್ಣು ಜೋಕುಲೆಗಾದ್ ಬೊಕ್ಕ ದೂರದೂರುಡ್ದ್ ಬರ್ಪಿ ಪೊಣ್ಣು ಜೋಕುಲೆಗ್, 'ಜೋಕುಲೆನ ಬೋರ್ಡಿಂಗ್ ಸಾಲೆ'ನ್ ಕಟ್ಟಾದ್ ಪೊಣ್ಣು ಜೋಕುಲೆನ ಬರವುಗ್‌ಲಾ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಲ್ತೆರ್. ಅಯಿತೊಟ್ಟುಗೆ ಗತಿದಾಂತಿ ಜೀವನ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತಿನ ಕೊರಗ ಜನಾಂಗೊದ ಸಮಸ್ಯೆಲೆಗ್ಲಾ ಬೆಂದಿನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಈ ಜನಾಂಗೊದ ಜನೊಕುಲು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯೊಡು ತರೆದೆರ್ತ್‌ದ್ ನಡಪ್ಯೆರೆ ಪೊಡ್ಯೊಂದಿತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭೊಡು, ಅಕ್ಲೆನ ಚಿಂತಾಜನಕ ಸ್ಥಿತಿನ್ ತೂದು ಸೇಡಿಗುಡ್ಡೆದ ಬರಿಟ್ಟ್, ಕಟ್ಟಡ ಕಟ್ಟಾದ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಆಸರೆ ಕೊರಿಯೆರ್. ಉಡುಪಿ, ಪುತ್ತೂರುಡು ಸರಕಾರೊದ ದರ್ಕಾಸ್ತು ಜಾಗೆಲೆನ್ ಕೊರಗ ಜನಾಂಗೊದಕ್ಲೆಗ್ ಕೊರ್ಪಾಯೆರ್.

ತಾನ್ ಸುರುಮಲ್ತಿನ ಸಾಲೆಲೆಡ್ ಜೋಕ್ಲೆನ ಹಾಜರಾತಿ ಕಡಿಮೆ ಆವರೆ ಬಲ್ಲಿಂದ್, ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಕಜ್ಜೊಲೆನ್ ರೂಪಿಸಾದಿತ್ತೆರ್. ಸಾಲೆಗ್ ಬರ್ಪಿ ಜೋಕ್ಲೆಗ್ ದಿನೊಕು 2 ಪೈಸೆಡ್ದ್ 6 ಪೈಸೆ ಮುಟ್ಟ ದುಡ್ಡುದ ಸಹಾಯ ಕೊರ್ಪಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಲಾ ಸುರುಮಲ್ತ್‌ದಿತ್ತೆರ್. ರಂಗರಾಯೆರ್ ಸುರುಮಲ್ತಿನ ಸಾಲೆಡ್, ಕಲ್ತ್‌ದ್ ವಿದ್ಯಾವಂತೆರಾಯಿನ ಮಾನ್ಯಗ್, ಆರೆನ ಸಾಲೆಡೇ ಬೇಲೆ ಕೊರೊಂದಿತ್ತಿನವು ಆರೆನ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸ್, ಕಾಳಜಿನ್ ತೋಜಾವುಂಡು. ಮುಂಡಪ್ಪ ಮಾಸ್ತರ್, ಬೆಂದೂರು ಬಾಬು ಮಾಸ್ತರ್, ಬ್ಯಾರಿಪಳ್ಳ ಅಂಗಾರ ಮಾಸ್ತರ್, ಪುಟ್ಟ ಮಾಸ್ತರ್, ಬಸವ ಮಾಸ್ತರ್, ಕಾಪಿಕಾಡ್ ಪುದ್ದು ಮಾಸ್ತರ್, ಗುರುವ ಮಾಸ್ತರ್, ಜೆ. ಬಾಬು ಮಾಸ್ತರ್, ಉಳ್ಳಲೊದ ಕೊರಗ ಮಾಸ್ತರ್ ಬೊಕ್ಕ ಕೋಟಿ ಮಾಸ್ತರ್, ಉಡುಪಿ ಗೋವಿಂದ ಮಾಸ್ತರ್ ಇಂಚಿತ್ತಿನ ಮಾಸ್ಟ್ರೆನಕುಲೆನ್ ಪುದರ್ ಪನೊಲಿ. ಮೊಕುಲು ರಂಗರಾಯೆರ್ ಸುರುಮಲ್ತಿನ ಚಳುವಳಿತ ಸುರುತ ಫಲಾನುಭವಿಲಾದಿತ್ತೆರ್.

ರಂಗರಾಯೆರ್ ಉಂಡುಮಲ್ತಿನ ಮಾತಾ ಸಂಸ್ಥೆಲು, 'ಡಿಪ್ರೆಸ್ಡ್ ಕ್ಲಾಸಸ್ ಮಿಶನ್, ಕೊಡಿಯಾಲ್ ಬೈಲ್, ಮಂಗಳೂರು' ನೆತ್ತ ಉಸ್ತುವಾರಿಡ್ ನಡತ್ತೊಂದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ದೂರದೃಷ್ಟಿ ದುಂಬತ್ತ ಆಲೋಚನೆ ಬೊಕ್ಕ ಸಮಾಜ ಬದಲಾವಣೆದ ಪುಣ್ಯ ಕೆಲಸೊಡು ಪಾಲ್ ಪಡೆಪಿನ ಉಮೇದ್ ದೀವೊಂದ್ರ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಒಂಜಿ ದಲಿತೆರ್ನ ಕಳೊಲು ಅಕ್ಲೆನ ಬುಳೆಚ್ಚಿಲ್‌ಗಾದ್ ಪುಣೆಯಿನಾರ್ ಪಂಡ ತಪ್ಪಾವಂದ್. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರ್ ಬೊಕ್ಕ ಕೊರಗ ಜನಾಂಗೊದಕುಲು ಸಮಾಜೊದ ಒಂಜಿ ಬಾಗೊ ಆದಿತ್ತೆರಾಂಡಲಾ, ಅಕುಲು ಸಮಾಜೊದ

ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗ್ ಬರ್ಪುನ ಅವಕಾಶೊ ಮಲ್ಪುನೆಕ್ ವಿರೋಧ ಇತ್ತ್ಂಡ್. ಉಂದೆನ್ ತೆರಿನ ಆರ್ ಆಕುಲುಲಾ ನರಮಾನಿಲು ಬೊಕ್ಕ ಸಮಾಜೊದ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಕ್ಷೇತ್ರೊಡು ಸೇರೊಡು ಪನ್ಪಿ ಮನಸ್ ಇತ್ತಿನಕುಲುಂದ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾದ್ ತೆರಿಪಾಯಿನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಅಂಚಾದ್ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆನ ದಿಟ್ಟಿಡ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ 'ದಲಿತೋದ್ಧಾರಕೆ' ಪಂಡ ಕಂಡಿತಾ ತಪ್ಪಾವಂದ್.

ಗುಲಾಮಗಿರಿ ಪದ್ಧತಿ ಕಳೆವೆರೆಗಾದ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಮಲ್ತಿನ ಯೋಜನೆಲು

ಭಾರತ ದೇಸೊದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಯಿನವು ಮುಲ್ಪುದ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ, ಎಡ್ಡೆ-ಹಾಳ್ ಇತ್ತಿನವು. ಸಾರಸಾರೊ ಪಂಥೊಲು, ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಜಾತಿಲಾದ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಆತ್ಂಡ್. ಅಂಚಾದ್ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಣೊನು ಒರಿಪಾವರೆಗಾದ್ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪದ್ಧತಿನ್ ಅನುಸರಿಪೆರೆ ಮಲ್ತೆರ್ಂದ್ ಗೊತ್ತಾಪುಂಡು. ಮೇಲ್-ಕೀಳ್ ಪನ್ಪಿ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಡ್ದಾವರ 'ಗುಲಾಮಗಿರಿ' ಪನ್ಪಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗ್ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ಒತ್ತೊಂದಿತ್ತ್ಂಡ್. ಇಂಚ ಮೇಲ್ಜಾತಿದಕುಲು ತಿರ್ತ ಜಾತಿದಕುಲೆನ್ ತನ್ಕುಲೆ ಆಸ್ತಿ ಪಂಡ್‌ದ್ ಮಲ್ತೊನ್ಡ್ದಾವರ 'ಜೀತ ಪದ್ಧತಿ' ಸುರುವಾಂಡ್. ನೆತ್ತ ಕರಿನಿರೆಲ್ ಇಡೀ ದೇಸೊಗು ಪರಡ್‌ದ್ ಸಾರೊ ಸಾರ ಜನೊಕುಲು ನಿಕೃಷ್ಟವಾಯಿನ ಬದ್‌ಕ್ ನಡಪಾವುನೆಕ್ ಕಾರಣವಾಂಡ್ ಪನ್ಪಿನವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದುರಂತೊ. ನಮ್ಮ ದೇಸೊಗ್ ಇಂಗ್ಲೀಷೆರ್ ಬತ್ತಿ ಬೊಕ್ಕಲಾ ಜೀತಪದ್ಧತಿನ್ ಮುಂದರಿತೊಂದು ಪೋಯಿನವು ವಿಪರ್ಯಾಸ. ಆಂಡಲಾ ಇಡೀ ದೇಸೊದ ವ್ಯವಸ್ಥೆನ್ ಉದಾರ್ಮೆಗ್ ದೆತೊಂಡಾ ಮಾತಾ ಕಡೆಟ್‌ಲಾ ಒಂಜೇ ರೀತಿಡ್ ಜೀತ ಪದ್ಧತಿ ನಡತೊಂದಿಜ್ಯಾಂಡ್ಂದ್ ಗೊತ್ತಾಪುಂಡು. ಅಂಚನೇ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ ಬೊಕ್ಕ ಜೀತಪದ್ಧತಿಲಾ ಒಂಜೇಲೆಕ ಇಜ್ಯಾಂಡ್ ಪನ್ಪಿನವುಲಾ ಸತ್ಯ. ಅಂಚನೇ ತುಳುನಾಡ್‌ಡ್‌ಲಾ ಬೇತೆ ರೀತಿದ ಗುಲಾಮ ಗಿರಿ ಇತ್ತ್ಂಡ್ ಪನ್ಪಿನೆನ್ ಗುರುತಿಸಾವೊಲಿ.

ತುಳುನಾಡ್‌ಡ್ ಇತ್ತಿನ 'ಗುಲಾಮಗಿರಿ' ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿದೊಟ್ಟುಗೇ ಸೇರ್‌ದಿತ್ತ್ಂಡ್. ಈ ಸಮಸ್ಯೆದ ಬಗೆಟ್ ಸರಿಯಾಯಿನ ವಿಚಾರ ತೆರಿಪಾಯೆರ ಸಾಧ್ಯ ಇಜ್ಜಿಂದಾಂಡಲಾ, ಮುಲ್ಪುದ ತಿರ್ತಜಾತಿ ಬೆನ್ನಿ ಬೇಲೆದಕ್ಲೆನ್ ಬೊಕ್ಕ ಅಕ್ಲೆನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿನ್ ತೂಂಡಾ ನಂಕ್ ಮುಲ್ಪುದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೊಕ್ಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿನ್ ತೆರಿಯೊನೊಲಿ. ಈ ರೀತಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪದ್ದತಿ. ಶತಶತಮಾನೊಡ್ದಿಂಚಿ ಇತ್ತ್ಂಡ್ ಪನ್ಪಿನೆನ್ ಗುರುತಿಸಾವೊಲಿ. ಗುಲಾಮಗಿರಿನ್ ಕಳೆವೆರೆಗಾದ್ ಸುರುಮಲ್ತಿನ ಸುಧಾರಣೆಲು ಈ ಸಮಸ್ಯೆನ್ ದೂರಮಲ್ಪುಂಡು, ಆತೆ ಅತ್ತಂದೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ್ ದೂರಮಲ್ತಿನ ತಿರ್ತಮಟ್ಟ್‌ದ ಹಿಂದೂ ವರ್ಗೊದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿನ್‌ಲಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಾವುಂಡು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆದ ಪಿರಾಕ್‌ದ ಬೊಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ್ ಸುರುವಾಯಿನ ಈ ಗುಲಾಮಗಿರಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಇಲ್‌ದ ಚಾಕರಿ ಬೊಕ್ಕ ಬೆನ್ನಿದ ಬೇಲೆದೊಟ್ಟುಗು ದಿಂಜ ಮಟ್ಟ್‌ಡ್ ಸೇರ್‌ದಿತ್ತ್ಂಡ್. ಮಾತಾ ಸಿರಿವಂತೆರ್, ಅನುಕೂಲಸ್ಥೆರ್ ತನ್ಕುಲೆ ಇಲ್ಲಡ್

ಚಾಕೆರಿಗಾದ್ ಬೇಲೆದಕುಲೆನ್ ದೀವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಮುಲ್ಪದ ಅರಸ್ತಾನದಕುಲು, ಜಮೀನ್ದಾರೆರ್, ಸಿರಿವಂತೆರ್ ತನ್ಕುಲೆ ಮರ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಾದ್‌ಲಾ ಬೇಲಿದಕುಲೆನ್ ಗುಲಾಮೆರ್ಲೆಕೊ ದೀವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಅಕುಲೆನ ದಿಟ್ಟಿಡ್ ಒಂಜಿ ನರಮಾನ್ಯನ ಇಲ್ಲಡಿತ್ತಿ ಗುಲಾಮೆರ ಸಂಖ್ಯೆಗ್ ಸರಿಯಾದ್ ಆಯನ ಸ್ಥಾನಮಾನೊ ಸಮಾಜೊಡು ನಿರ್ಧಾರ ಆವೊಂದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಡ್ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆನ್ ಗುಲಾಮೆರ್‌ಂದೇ ಮಿತ ಜಾತಿದಕುಲು ತೂವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಮೆಕ್ಲೆನ ಬದ್‌ಕ್ ಏತ್ ಹಾಳಾದಿತ್ತ್‌ಂಡ್ ಪಂಡ ಸಮಾಜೊದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಡ್ದ್ ದಿಂಜ ದೂರ, ಊರುಡ್ದ್ ಪಿದಾಯಿ ತನ್ಕುಲೆ ಗುಡಿಚಿಲ್‌ನ್ ಕಟ್ಟೊಡಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಅತ್ತಂದೆ ಮಿತ್ತ ಜಾತಿದಕ್ಲೆನ ಕೈತಲ್‌ಡ್ ತಿರ್ತ ಜಾತಿದಕುಲು ನಿಲೆ ಆಪಿಲೆಕೊ ಇಜ್ಜ್ಯಾಂಡ್. ಗುಲಾಮೆರೆನ ಕಜ್ಜೊ ಕಾರ್ಯೊಲೆನ್ ತನ್ಕುಲೆ ಅಧೀನೊಡು ದಿಯೊನರೆ ಕೆಲವು ಕಟ್ಟ್‌ಕಟ್ಟಲೆ, ರೀತಿ-ನೀತಿನ್ ಆಚರಣೆಲೆನ್ ರೂಡಿ ಕೊನತ್ತೆರ್. ಗುಲಾಮೆರ್ ಅತ್ತ್‌ಂಡ ತಿರ್ತ ಜಾತಿದಕುಲು ಸಾದಿಡ್ ಬರೊಡಾಂಡ ಮೂಜಿ-ನಾಲ್ ಸರ್ತಿ ಕೂಕುಲು ಪಾಡ್ದ್ ತೆರಿಪಾವೊಡಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಒಂಜಿ ವೇಳೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರ್ ಕೂಕುಲು ಪಾಡ್ನಗ ಮಿತ್ತ ಜಾತಿದಕುಲು ಜವಾಬ್ ಕೊರಿಯೆರ್‌ಂಡ ಅಕುಲೆ ಕಣ್ಣ್‌ಗ್ ಬೂರಂದಿಲೆಕ ಸಾದಿ ಬುಡ್ದು ತಪ್ಪಾದ್ ಕುಲ್ಲೊಡಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗ್ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿನ ನೀತಿನ್ ಇಂಚೀಪ ಮುಟ್ಟ ಶಿಸ್ತ್‌ಡ್ ಪಾಲಿಸಾವೊಂದಿತ್ತ್‌ಂಡ್.

ಉಂದೆನ್ ಮಾತಾ ತೂನಗ ಈ ಬಾಗೊದ ಸಾರೊ ಸಾರ ಜನಕುಲೆನ ಬದ್‌ಕ್‌ನ್ ಗುಲಾಮಗಿರಿ ನಿಂಗ್‌ದ್, ಗತಿದಾಂತಿಲೆಕ ಮಲ್ತ್‌ದಿತ್ತ್‌ಂಡ್ ಪನ್ಪಿನವು ತೆರಿವುಂಡು. ಏತೋ ಜನೊಕುಲೆನ ಬದ್‌ಕ್, ಪೋಡಿಗೆದ ನಿರೆಲ್‌ಡ್, ಕತ್ತಲೆದ, ಬಾಂಜಿರೊಡೆ ದುಖೊಡ್ ನರಕೊಂದಿತ್ತಿನವು.

ಈ ರೀತಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪದ್ಧತಿ ಒಂಜಿ ಗುಲಾಮೆರೆನ್ ದೀವೊನ್ನ ಯಜಮಾನ್ಯೆರ್ನ ವರ್ಗೊನು ಉಂಡು ಮಲ್ತ್‌ಂಡ್. ಈ ಮಾಲಿಕೆರ್ನ 'ಪತ್ತ್'ಡ್ ಇತ್ತಿನ ಗುಲಾಮೆರ್ನ ಬದ್‌ಕ್ ಗತಿಗೆಟ್ಟ್‌ದ್ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಧನಿಕುಲೆನ ಜೋಕುಲು ಎಲ್ಯೆಡ್ದೆ ತನ್ಕುಲೆ ಸೇವೆ, ಚಾಕ್ರಿನ್ ಈ ಗುಲಾಮೆರೆಡ್ದೆ ಮಲ್ಪಾವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಪ್ರತೀ ಹಂತೊಡುಲಾ ಅಪ್ಪೆ ಅಮ್ಮೆರೆನ್ ಅನುಸರಿಸೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಹಿರಿಯಕುಲೆನ ಮನೋಭಾವನೆನ್ ಈ ಗುಲಾಮೆರ್ನ ಬಗೆಟ್ ತೋಜಾವೊಂದಿತ್ತಿನೆಡ್ದಾವರ ಈ ಸಮುದಾಯೊನು ನಿಕೃಷ್ಟವಾದೇ ತೂವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಅಂಚಾದ್ ಈ ಜೋಕುಲು ಎಲ್ಯೆಡ್ದೆ ಗುಲಾಮೆರೆಗ್ ದುಃಖ ದುರಿತೊಲೆನ್ ಕೊರ್ಪುನೆಟ್ ಕುಸಿ ಪಡೆವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ನನೊಂಜಿ ಕಡೆಟ್ ಗುಲಾಮೆರ್ನ ಜೋಕುಲು ಬುಳೆವೊಂದಿತ್ತಿಲೆಕೊನೆ, ಅಸಹಾಯಕ, ದಾಲಾ ಗತಿದಾಂತಿನ, ಪೂರಾ ಗುಲಾಮೆರಾದೆ ಬದುಕುನ ಮನೋಸ್ಥಿತಿಡ್ ಬುಳೆಪಾವೊಂದಿತ್ತಿನವು ಸಹಜ.

ಬೆನ್ನಿದ ಬೇಲೆ ಬೆನ್ಪಿನಕುಲೆನ ಸ್ಥಿತಿಲಾ ಇಂಚನೇ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಸುಧಾರಿಕೆದ ಬದ್‌ಕ್ ಮೊಕುಲೆನವು ಅತ್ತ್. ಈ ಬೇಲೆದಕುಲೆನ್ ಬೆನ್ನಿದ ಬೇಲೆಗೇ ಉಪಯೋಗಿಸಾವೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಈ

ಸಮುದಾಯ ಕೃಷಿತ ಬೇಲೆಗೆ ಸರಿಯಾನುಕುಲಾದ್ ಪಿರಾಕ್‌ಡ್ದಿಂಚಲಾ ಕಂಡೊದ ಬೆನ್ನಿಗೇ ಅಂಟ್‌ದಿತ್ತೆರ್. ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ್ ಮೊಕುಲು ಕಂಡೊದ ಬೇಲೆನೆ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತೆರ್ ಪಂಡ ಮಣ್ಣ್ ಹದ ಮಲ್ಪುನ, ಕಂಡದಪ್ಪುನ, ಕಂಡ ಬಿತ್ತುನ, ನೇಜಿ ನಡ್ಪುನ, ಕೆಯಿ ಕೊಯ್ಪುನ ಬೊಕ್ಕ ಬಾರ್ ಎಡ್‌ಪುನು ಉಂದೇ ಅಕ್ಲೆನ ಬದ್‌ಕ್‌ದ ಬೇಲೆಲು. ಅಂಚನೇ ಕಂಡೊದ ಬುಳೆನ್ ಕಾಪುನ, ಕೈಕಂಜಿಲೆನ್ ಮೇಪಾವುನ, ಅಯಿತ ಚಾಕ್ರಿ ಮಲ್ಪುನ ಬೇಲೆನ್‌ಲಾ ಬೆನೊಡಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಯಜಮಾನ್ಯನ ಕಂಡೊಗು ಬೇಲಿ ಪಾಡುನ ಬೊಕ್ಕ ಕಂಡೊದ ಬುಳೆನ್ ಧನಿಕುಲೆನ ಇಲ್ಲಾಗ್ ಎತ್ತಾವುನ ಇಜ್ಜಂಡ ಅಂಗಡಿಗ್ ಎತ್ತಾವುನ ಬೇಲೆಲಾ ಮೊಕುಲೆನವು. ಕಂಡೊದ ಬೇಲೆದ ಜೊತೆಟ್ಟ್ ಯಜಮಾನ್ಯನ ಇಲ್ಲ್ ಕಟ್ಟುನ, ಅಯಿಕ್ ಬೋಡಾಯಿನ ಮರಕಡ್ಪುನ, ಮರಿಯಲೊಗು ಬೋಡಾಯಿನ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಲೆನ್ ಒಟ್ಟು ಮಲ್ಪುನ ಬೇಲೆಲಾ ಮೊಕ್ಲೆನವು. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾದ್ ಪನ್ಪುನಾಂಡ, ದಿನ ಇಡೀ ಬೆನೊಂದಿತ್ತಿನ ಈ ಬೇಲೆದಕ್ಲೆಗ್ ಬುಡು ಪೊರ್ತುಂದೇ ಪನ್ಪಿನವು ಇಜ್ಯಾಂಡ್. ಒಟ್ರಾಸಿ ಪನ್ಪುನೆಂದಾಂಡ ಯಜಮಾನೆ ಏಪ ಪನ್ಪೆನಾ ಅಪಗ ಬೇಲೆ ಬೆನೊಡ್, ಬೊಕ್ಕ ಧನಿ ಪಂಡಿನಾತ್ ಪೊರ್ತು ಬೆನೊಡಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಉಂದು ಕೃಷಿ ಬೆನ್ನಿದ ಬೇಲೆದಕುಲೆನ ಅಪಗದ ಬದ್‌ಕ್.

ಜೀತ ಪದ್ಧತಿದ ಕನಿಕರದಾಂತಿನ ಆಚರಣೆದೊಟ್ಟಿಗೇ ಸಮಾಜೊಡು ದುಂಬುಡ್ದಿಂಚ ಆಚರಣೆ ಮಲ್ತೊಂದಿತ್ತಿನ, ದುಷ್ಟೊ ಪದ್ಧತಿಲು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಓರೆ ಕೋರೆಲು, ಮೂಡನಂಬಿಕೆ, ತಿರ್ತ ಮಟ್ಟ್‌ದ ಜನೊಕುಲೆನ್ ನನಲಾತ್ ತಿರ್ತಮಟ್ಟ್‌ಗ್ ಕೊನೊಪೋಯಿನವು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸತ್ಯ. ಈ ಸಮುದಾಯೊದಕ್ಲೆನ ಬಡಪತ್ತ್, ಶೋಷಣೆ, ಜಾತೀ ಕಟ್ಟಲೆ ಎದುರಾದ್ ಹೋರಾಟ ಮಲ್ತಿನ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕೆರೆ ನಡುಟ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ದುಂಬತ್ತ ಉಂತಿನಾರ್. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆಗ್ ಸ್ವಂತೊ ಬದ್‌ಕ್ ಕಲ್ಪಿಸಾದ್, ಅಕ್ಲೆನ ಜೀವನ ಮಟ್ಟೊನ್ ಸುಧಾರಿಸಾಯೆರೆ ಪುಣೆಯಿನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಈ ಸಮುದಾಯೊದ ಜನೊಕುಲೆಗ್ ಮಾನಾದಿಗೆ ಕೊರಿಯರೆ ಸಲಾದ್ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಜಮೀನ್ದಾರೆರ್ನ ಜಾಗೆಲೆನ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ದೆತೊಂಡೆರ್. ಕುಡ್ಲದ ದೇರೆಬೈಲ್‌ದ ದಡ್ಡಲಕಾಡ್ ಕಾಲನಿದ ಎಕ್ರೆಗಟ್ಟಲೆ ಜಾಗೆನ್ ಕ್ರಯೊಗ್ ದೆತೊಂಡೆರ್. ಬಿಜೈ ಕಾಪಿಕಾಡ್‌ದ ಕಾಲನಿದ ಎಕ್ರೆಗಟ್ಟಲೆ ಜಾಗೆನ್ ಕೇರೊಳದ ಮೂಸಕಾಯಿ ಪನ್ಪಿ ಬ್ಯಾರಿನ ಕೈಡ್ದ್ ಮೂಲಗೇಣಿಗ್ ದೆತೊಂದು, ದಲಿತೆರೆಗ್ ಕುಲ್ಯರೆ ಇಲ್ಲ್ ಕಟ್ಟಾದ್, ಕೃಷಿ ಭೂಮಿನ್ ಪಟ್ಟಿನವು ಆರೆಗಿತ್ತಿನ ಕಾಳಜಿನ್ ತೋಜಾವುಂಡು. ಅಂಚನೆ ಕುಡ್ಲಡ್ ಕೋಡ್ದೇಲು ಪನ್ಪಿ ಜಾಗೆ - ಪುತ್ತೂರುಡು ಮಂಜಲ್ಪಡ್ಪು, ಉಡುಪಿಡ್ ಕೆಲವು ಜಾಗೆಲೆನ್ ಕೊರಗ ಜನಾಂಗೊದಕ್ಲೆಗ್ ಕೊರಿನ್ನೆನ್ ನೆಂಪು ಮಲ್ಪೊಲಿ. ಕಾಪಿಕಾಡ್ ಕಾಲನಿದ ಕೆಲವು ಜಾಗೆಲೆನ್ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ ವೆಂಕಟ್ರಾಯೆರೆಡ್ದ್ ಮೂಲ ಗೇಣಿಗ್ ದೆತೊಂದು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆಗ್ ಇಲ್ಲ್ ಕಟ್ಟೈರೆ, ಕೃಷಿ ಬೊಕ್ಕ ಉಪ ಕಸುಬುಗಾದ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಪಟ್ಟೆರ್. ಇಂಚಿತ್ತಿನ ರಚನಾತ್ಮಕವಾಯಿನ ಕಜ್ಜೊಲೆನ್ ಉಡುಪಿದ ಸುತ್ತಮುತ್ತೊಡ್‌ಲಾ ಕಾರ್ಯರೂಪೊಗು ಕೊನತೆರ್. ಈ ಸಮುದಾಯೊದಕ್ಲೆಗ್ ಕೊರಿನ ಜಾಗೆಲೆಡ್ ಗುವೆಲ್

ತೋಡ್‌ದ್ ಪರ್ಪಿನ ನೀರ್‌ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆನ್‌ಲಾ ಮಲ್ತ್‌ದಿತ್ತೆರ್. ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿ ಬೊಕ್ಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆದ ಬಗೆಟ್ ಉಮೇದು ಪುಟ್ಟೊಪುಡು ಪನ್ಪಿ ಉದ್ದೇಶೊಡು 'ಭಜನಾ ಮಂದಿರೊ'ನ್‌ಲಾ ಕಟ್ಟ್‌ದ್ ಅಕ್ಲೆಡ ಸ್ವಚ್ಛತೆದ ಬಗೆಟ್ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಡ್ ಮಲ್ತೆರ್.

ಈತೆ ಅತ್ತಂದೆ ಮೇರ್ ಸುರುಮಲ್ತಿನ ಸಾಲೆಲೆಡ್ ತಿರ್ತ ಮಟ್ಟ್‌ದ ಜನೊಕ್ಲೆಗ್ 'ವೃತ್ತಿಪರ ಶಿಕ್ಷಣ' ಕೊರ್ಪಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಲಾ ಮಲ್ತ್‌ದಿತ್ತೆರ್. ಅಂಚನೇ ಮರತ್ತ ಕೆಲಸ, ನೆಯ್ದ ಕೆಲಸ, ತೋಟೊದ ಬೇಲೆ, ರೇಷಿಮೆ ಪುರಿಲೆನ್ ತಾಂಕ್‌ದ್ ರೇಶ್ಮೆ ತಯಾರ್ ಮಲ್ಪುನ ಬೊಕ್ಕ ಚರಕೊಡು ನೂಲು ದೆಪ್ಪುನ - ಇಂಚಿತ್ತಿ ಬೇಲೆದ ತರಬೇತಿನ್ಲಾ ಕೊರೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಈತೆ ಅತ್ತಂದೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರ್ ಸರಕಾರಿ ಸವಲತ್ತುಲೆನ್ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕೊ ಇಜ್ಜಾಂದೆ ಪಡೆವೊನೊಡು ಪಂಡ್‌ದ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡ್ ಬೊಕ್ಕ ಪುರಸಭೆಟ್ ಪ್ರಾತನಿಧ್ಯ ಕೊರ್ಪಾವರೆ ಪ್ರಯತ್ನೊ ಮಲ್ತ್‌ದಿತ್ತೆರ್. ಈ ಸಮುದಾಯೊದಕ್ಲೆಗ್ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬೊಕ್ಕ ಸಹಕಾರ ಗುಣ ಬುಳೆಪೊಡ್‌ಂದ್ ಕೋರ್ಟ್ ಹಿಲ್‌ಡ್ 'ಆದಿ ದ್ರಾವಿಡ ಸಹಕಾರ ಸಂಘ' ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಲ್ತೆರ್. ಇತ್ತೆಲಾ ಸರಕಾರೊಡ್ದ್ ನಡಪುನ 'ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಜೊಕ್ಲೆನ ಹಾಸ್ಟೆಲ್ ಕೊಡಿಯಾಲ್ ಬೈಲ್‌ಡ್ ಒರಿದ್ ಬೈದ್‌ಂಡ್.'

ಇಂಚಿತ್ತಿ ಎಡ್ಡೆ ಕಜ್ಜೊಲೆನ್ ಕೈಕೊನೊಂದು ಈ ಬಾಗೊಡು ಮೇಲ್ಜಾತಿದಕ್ಲೆನ ಅಡಿಯಾಳಾದಿತ್ತ್‌ನ ಈ ಸಮಾಜೊಡು ನಿಕೃಷ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಟ್ಟಿತ್ತಿನ ಗುಂಪುಲೆನ್ ಸಮಾಜೊದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗ್ ಕೊನೊವೊಡ್‌ಂದ್ ಇರ್ಲ್-ಪಗೆಲ್ ಬೆಂದಿನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಮೇಲ್ಜಾತಿದಕುಲು ಪಣವುಡು ಗಟ್ಟಿಗೆರು, ಭೂ ಒಡೆತನ ಇತ್ತಿನಕುಲು. ಈ ಸಮಾಜೊಡು ಗೌರವೊದ ಸ್ಥಾನೊಡು ಇತ್ತಿನಕುಲು. ರಾಜಕೀಯವಾದ್‌ಲಾ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತೆರಾದಿತ್ತೆರ್. ಮೊಕ್ಲೆನ ಬುಳೆಚ್ಚಿಲ್‌ಗ್ ಅನುಕೂಲವಾಯಿನ ವಾತಾವರಣ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಆಂಡ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಬೊಕ್ಕ ಬಲಹೀನೆರ್ ಈ ಅವಕಾಶೊಡ್ದ್ ವಂಚಿತೆರಾದಿತ್ತೆರ್. ಅಂಚಾದ್ ಈ ವರ್ಗೊದ ಉದ್ದಾರೊಗಾದ್. ಪುಣೆಪುನಕುಲು ಇಜ್ಜೀಂದೇ ಪನ್ಪಿ ಕಾಲೊಡು ಮೊಕ್ಲೆನ ಪಾಲ್‌ದ ದೇವೆರಾದ್ ಉದಿತಿನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್. ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧವಾಯಿನ ಮೇಲಜಾತಿಡ್ ಪುಟ್ಟಿನ ರಂಗರಾಯೆರಂಚಿನ ಮಾನ್ಯೆರ್ ತಿರ್ತ ಜಾತಿದ ಜನೊಕ್ಲೆದುನಿಪುಗು, ಸ್ವರೊ ಆದ್, ತನ್ನ ಆಸ್ತಿ, ಬದ್‌ಕ್‌ನ್ ಪೂರಾ ಮೊಕ್ಲೆನ ಉದ್ಧಾರೊಗಾದ್ ಉಪಯೋಗ ಮಲ್ತಿನಾರ್. ಆಂಡ ಉಂದೆನ್ ಸಹಿಸೊನರಾವಂದಿ ಸಮಾಜೊದ ಜನೊಕ್ಲು, ರಂಗರಾಯೆರೆಗ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾದ್ ಅವಮಾನ ಮಲ್ತೆರ್. ತನ್ನ ಸ್ವಜಾತಿ ಬಾಂದವೆರೆಡ್ದೇ 'ಬಹಿಷ್ಕಾರೊ'ನು ಪಡೆಯೆರ್. ಆರೆಗ್ ಬೊಕ್ಕ ಆರೆನ ಕುಟುಮೊದಕ್ಲೆಗ್ ದೇವಸ್ಥಾನೊಗು ಪ್ರವೇಶ ನಿಷಿದ್ಧ ಮಲ್ತೆರ್. ಭಂಡಾರಿಲು ತರೆಕೂಜಲ್ ದೆಪ್ಪೆರೆ, ಮಡಿವಾಳೆರ್ ಕುಂಟು ಮುಟ್ಯರೆ, ಒಪ್ಪಂದಿನಂಚಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಆಂಡ್.

ರಂಗರಾಯೆರ್ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜಾಗೆಲೆಡ್ ಅಂಚಿಂಚಿ ಪೋನಗ ಎಲ್ಯ ಮನಸ್ಥಿತಿದ ಜನೊಕುಲು ಅವಮಾನ ಮಲ್ತ್‌ನಲಾ ಉಂಡು. ಆರೆನ ಮಿತ್ತ್ ಕೈ ಮಲ್ತ್‌ನಕ್ಲುಲಾ ಇತ್ತೆರ್.

ಅಂಚನೇ ಆರೆನ ಪೊಣ್ಣು ಜೋಕುಲೆನ್ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಲ್ಪುವ ಪಂಡ್‌ದ್ ಬೆದರಿಕೆದ ಪುದರ್‌ದಾಂತಿನ ಓಲೆಲೆನ್ ಕಡಪುಡೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಆಂಡಲಾ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಕುಹಕೊ-ಕುಟಿಲೊ ಗೊಬ್ಬುಗು ಮಂಡೆಹಾಳ್ ಮಲ್ತೊಂದ್ ಪೋಡಿದ್, ತಾನ್ ದುಂಬು ದೀಯಿನ ಪಜ್ಜೆನ್ ಪಿರದೆತ್ತಿನಾರತ್ತ್. ಧೈರ್ಯೊಡು ತಾನ್ ಎಣ್ಣಿನ ಮಾತಾ ಕಜ್ಜೊಲೆನ್ ಕೈಕೊಂಡ್ದ್ ಗೆಂದ್ಯೆರ್. ಇಂಚಿತ್ತಿ ಚೇಷ್ಟೆಲು ಆರೆಗ್ ಬೊಕ್ಕಲಾತ್ ಉಮೇದ್ ಕೊರ್‌ಂಡ್. ನನಲಾತ್ ಕಜ್ಜೊಲೆನ್ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಲ್ತ್‌ದ್ ಸಮಾಜೊಗು ಮಾದರಿ ಆಯೆರ್. ಆರೆನ ಇಡೀ ಜೀವನೊನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆನ ಉದ್ಧಾರೊಗಾದ್ ಅರ್ಪಣೆ ಮಲ್ತಿನ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಕನ-ಸಂಕಲ್ಪ ಕಟ್ಟ್‌ದಿತ್ತೆರ್ - "ಎನ್ನ ಸಾಲೆಲೆಡ್ ಬರವು-ಸರವು ಕಲ್ತಿನ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆ ಜೋಕುಲು, ವಿದ್ಯಾವಂತೆರಾದ್, ಸರ್ಕಾರಿ ಬೇಲೆಗ್ ಸೇರ್‌ದ್, ನಮ್ಮೂರ್ದ ಮಾರ್ಗೊಡ್, ಕಾರ್‌ಡ್ ಪೋಪಿನೆನ್ ಯಾನ್ ತೂವೊಡು. ಮಾರ್ಗೊಡು ಕಾರ್ ಪೋನಗ ರಾಪಿನ ಧೂಳು ಎನ್ನ ತರೆಕ್ ತಾಗ್‌ದ್ ಪೋವೊಡು ಅಪಗ ಎನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕ ಆಪುಂಡ್‌ಂದ್ ಪಂಡ್‌ದಿತ್ತೆರ್."

ಪೊಂಜೊವೆನ ಶೋಷಣೆದ ವಿರುದ್ಧವಾದ್ ರಾಯೆರ್ ನಡಪಾಯಿನ ಕಜ್ಜೊಲು

ನಮ್ಮ ದೇಸೊದ ಪೊಂಜೊವುಲೆನಾ ಸ್ಥಾನಮಾನೊನ್ ತೂಂಡ ಇಂಚೇಪ ಮುಟ್ಟೊಗ್‌ಲಾ ಚಿಂತೆ ಕೊರ್ಪಿನ ಸ್ಥಿತಿಡಿತ್ತಿನವು ತೋಜಿದ್ ಬರ್ಪುಂಡು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡೊದ ಪೊಂಜೊವುಲೆನಾ ಸ್ಥಿತಿಲಾ ಇಂಚನೇ ಇತ್ತ್‌ಂಡ್. ಐಟ್‌ಲಾ ತಿರ್ತ ಜಾತಿದ ಗುಂಪುಗು ಸೇರಿನ ಪೊಂಜೊವುಲೆಗ್ ದಾಲಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇಜ್ಜ್ಯಾಂಡ್. ಮೊಕುಲು ಮಿತ್ತ ಜಾತಿದಕ್ಲೆನ ಶೋಷಣೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯೊಗ್ ಬಲಿಯಾಯಿನಕುಲು ಸಮಾಜೊದ ಕಟ್ಟ್‌ಪಾಡ್, ಮೂಡನಂಬಿಕೆಗ್ ಬಲಿಯಾದ್ ಎಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟ್‌ದ ಅವಮಾನೊಗು ಒಳಗಾದ್ ಬದುಕೊಂದಿತ್ತೆರ್. ಉಂದೆನ್ ಕಣ್ಣಾರೆ ತೂಯಿನ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಪೊಂಜೊವುಲೆನಾ ಈ ಕಸ್ಟೊ ವಿಮೋಚನೆಗಾದ್ ಆರ್ ತೋಜಾಯಿನ ಉಮೇದ್ ಮದಿಪ್ಪರಾವಂದಿನವು. ಗತಿದಾಂತಿ ಪೊಂಜೊವುಲೆಗ್, ಕಿನ್ಯ ಪ್ರಾಯೊಡೇ ಕಂಡನಿ ಸೈತಿ ಪೊಣ್ಣುಲೆನ ಉದ್ದಾರೊಗು, ಸಾಲೆ ಕಲ್ಪೆರಾವಂದಿನ ಬಡಪತ್ತ್‌ದ ಪೊಣ್ಣು ಜೋಕ್ಲೆಗ್ ಅಂಚನೆ ದೂರೊದ ಊರುಡ್ದ್ ಬರ್ಪಿ ಪೊಣ್ಣುಲೆಗಾದ್ ಸೇಡಿಗುಡ್ಡೆಡ್ 'ವಸತಿ ನಿಲಯೊನ್' ಸುರುಮಲ್ತೆರ್. ಬಲಹೀನೆರ್ ಬೊಕ್ಕ ವಿಧವೆ ಪೊಣ್ಣುಲೆನ ವಿದ್ಯಾಬ್ಯಾಸೊಗು 'ಮಹಿಳಾ ಆಶ್ರಮೊ'ಲೆನ್ ಸುರು ಮಲ್ತೆರ್. ಈ ಆಶ್ರಮೊಲೆಡ್ ಮಾತಾ ಜಾತಿದ ಗತಿದಾಂತಿ ಪೊಂಜೊವುಲೆಗ್ ಅವಕಾಶ ಕೊರ್ಯೆರ್. ಈ ಪೊಂಜೆವುಲೆಗ್ ತನ್ಕುಲೆ ಬದ್‌ಕ್‌ನ್ ಪೊಸತಾದ್ ಕಟ್ಟುನ ಧೈರ್ಯೊ ಕೊರ್ಪಿನ ಬೇಲೆಲಾ ಆಶ್ರಮೊಡ್ ನಡತೊಂದಿತ್ತ್‌ಂಡ್. ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಉದ್ಯೋಗೊದ ತರಬೇತಿನ್ ಕೊರ್ಪಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಲಾ ಮಲ್ತ್‌ದಿತ್ತೆರ್.

ರಂಗರಾಯೆರೆನ ಬೆನ್ಕೆ-ದನ್ಕೆ, ಸಾಧನೆ-ಸಾಧ್ಯತೆಲೆಗ್ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ್ ತೋಜುನವು ಆರ್ ಅಂತರ್ಜಾತಿ ಮದಿಮೆಗ್ ಉಮೇದ್ ಕೊರಿನವು. ಸಮಾಜೊಡಿತ್ತಿ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿದ

ಬುಡುಗಡೆ ಆವೊಂಡ್ಂದ್ ಅಂತರ್‌ಜಾತಿ ಮದಿಮೆಗ್ ಉಮೇರಿ ಕೊರಿನ ತುಳುನಾಡ್‌ದ ಬಸವಣ್ಣೆಂದ್ ಪಂಡ್ಂಡ ತಪ್ಪಾವಂದ್. ಆಯಿಟ್ಲಾ ಬೇತೆ ಬೇತೆ ಪಂಗಡೊಲು ಇತ್ತಿನಾ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಗುಂಪುದ ನಡುಟು, ಬಾಂದವ್ಯೊದ ಬದ್‌ಕ್ ಕಟ್ಯರೆ ಅಕುಲೆ ನಡುಟು ಅಂತರ್‌ಜಾತಿ ಮದಿಮೆ ಮಲ್ತಿನ ಪ್ರಯತ್ನೊನುಲಾ ಮಲ್ತ್‌ದಿತ್ತೆರ್. ಆತೆ ಅತ್ತಂದೆ ಸಮಾಜೊಡ್ದ್ ನಿಕೃಷ್ಟವಾದ್ ತೂವೊಂದಿತ್ತಿನ ದೇವದಾಸಿ ಬೊಕ್ಕ ವಿಧವೆ ಪೊಂಜೊವುಲೆಗ್ ಮದಿಮೆ ಮಲ್ತ್‌ದ್, ಬಲಹೀನೆರೆ ವರ್ಗೊದ ಜನೊಕುಲೆನ ಪುಗರ್ತೆ ಪಡೆಯೆರ್. ಈ ಮಾತಾ ಎಡ್ಡೆಪುದ ಕಾರ್ಯೊಲೆಗ್ ಪೂರಕವಾದ್, ತನ್ಕುಲಂಚನೆ ಸಮಾಜೊಡು ಬೇತೆಕ್ಲೆಲಾ ಮಾದರಿಯಾವೊಡು ಪನ್ಪಿ ಆಸೆಡ್ 1912ಟ್ ರಾಯೆರೆನ ಮಗಳ್ ರಾಧಾಬಾಯಿನ್ ಮದ್ರಾಸ್‌ದ ಡಾ. ಸುಬ್ರಾಯಗ್ ಮದುವೆ ಮಲ್ತ್ ಕೊರುದು ತನ್ನ ಕುಟುಂಬೊಡೇ ಅಂತರ್ಜಾತಿದ ಮದಿಮೆಗ್ ಬೆರಿಸಾಯೊ ಕೊರ್ಯೆರ್. ಈ ಮದಿಮೆ ಸಮಾರಂಬೊಡು ಪುರೋಹಿತೆರಾದ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರಿ ಪಾಲ್‌ಪಡೆದಿತ್ತೆರ್. ನನೊಂಜಿ ವಿಚಾರ ದಾದ ಪಂಡ ಆಡಂಬರೊದ ಖರ್ಚಿ, ಬದಿ ಅತ್ತ್‌ಂಡ ದುಂದುಗಾರಿಕೆಗ್ ದಾಲಾ ಅವಕಾಶ ಕೊರಂದೆ ಬಾರೀ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿದ ಎಲ್ಯ ಮಟ್ಟ್‌ದ ಮದಿಮೆಗ್ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊರಿಯೆರ್. ಆರೆನ ಈ ರೀತಿದ ಬದ್‌ಕ್‌ದ ಪ್ರಭಾವೊಗು ತಿಕ್ಕಿನ ಗಾಂಧಿಯೆರ್ಲಾ ಆರೆನ ಮಗನ ಮದಿಮೆಗ್ ಮೇರೆನ ತತ್ವೊನು ಅನುಸರಿಸಾದ್ ರಾಜಾಜಿಯೆರೆನ ಮಗಳೆನ್ ಮರ್ಮಲಾದ್ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಲ್ತ್‌ದ್, ಅಂತರ್ಜಾತಿ ಮದಿಮೆಗ್ ಇಂಬು ಕೊರಿಯೆರ್.

ರಂಗರಾಯೆರ್ ಕೈಕೊನ್ನ ಕಾರ್ಯಕಜ್ಹೊಲು, ಫಲದಾಂತಿ ಸೇವೆ, ಸಮಾಜಮುಖಿ ಚಿಂತನೆ ಬೊಕ್ಕ ಆಯಿತ ಗೆಲ್ಮೆನ್ ತೂಯಿನ ದೇಶ-ವಿದೇಶೊದ ಮಾನ್ಯೆರ್ ಪುಗರ್ಯೆರ್. ಆರೆನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆದ ಬಗೆಟ್ ಕೊನತ್ತಿನ ಸುಧಾರಣೆಲೆನ್ ಕಣ್ಣಾರೆ ತೂದು ಅನುಭವ ಪಡೆಯರೆ ಅಮೇರಿಕಾದ ಉದ್ಯಮಿ ಹೆನ್ರಿ ಫೋರ್ಡ್, ಜಸ್ಟೀಸ್ ವಿಲ್ಬರ್ಟ್, ಡಾ. ಕಾರ್ನಾಟ್, ರಂಗರಾಯೆರ್ ಕಟ್ಟಿನ ಡಿ.ಸಿ.ಎಂ. ಸಂಸ್ಥೆಗ್ ಬೇಟಿ ಕೊರಿಯೆರ್. ಆತೆ ಅತ್ತಂದೆ ದೇಸೊದ ಮಾತಾ ಕಡೆತ ಮಾನ್ಯೆರ್ ಬತ್ತ್‌ದ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಬೆಂದಿನ ಬೇಲೆ, ಕೊರಿನ ಶ್ರಮೊನ್ ತೂದು ಬೆರಿ ಬೊಟ್ಟ್‌ದ್ ಪುಗರ್‌ದಿತ್ತೆರ್. ಆಯಿಟ್ಲಾ ಮುಖ್ಯವಾದ್ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಗೋರ್, ದೀನೆರ ಬಂಧು ಸಿ.ಎಸ್. ಆಂಡ್ರೂಸ್, ಡಾ. ಆ್ಯನಿ ಬೆಸೆಂಟ್, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಗೋಖಲೆ ಬೊಕ್ಕ ಜಿ.ಕೆ. ದೇವಧರ್ ಇಂಚಿತ್ತಿ ಗಣ್ಯೆರ್‌ಲಾ ಬತ್ತ್‌ದಿತ್ತೆರ್.

ಇಂಚಿತ್ತಿ ಫಲದಾಂತಿ ಸೇವೆ ಮಲ್ತಿನ ರಂಗರಾಯೆರ್ 1928 ಜೂನ್ 30ಗು ತೀರ್ ಪೋಯೆರ್. ಆರೆನ ಅಂತ್ಯೊ ನಿಜೊಕುಲಾ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರ ಪಾಲ್‌ಗ್ ಪೊಸ ಬದ್‌ಕ್‌ದ ಆರಂಭ ಪಂಡ ತಪ್ಪಾವಂದ್. ಆರ್ ಪಾಡಿನ ಪಜ್ಜೆದ ತಾದಿಡ್, ಆರೆನ ತತ್ವೊಲೆನ್ ಅನುಸರಿಸವೊಂದು ಬತ್ತಿನ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರ್ ಇನಿ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆತ ಬದ್‌ಕ್ ನಡತೊಂದುಲ್ಲೆರ್ ಪಂಡ ಆರೆನಂಚಿನ ಧೀಮಂತ ನರಮಾನಿನ್ ಮರೆಪ್ಪಾರವಂದ್. ಸಾರೊ ಸಾರೊ ವರ್ಸೊಡ್ದಿಂಚಿ ಶೋಷಣೆರಾಯಿನ ಈ ವರ್ಗೊದ ಜನೊಕುಲು ಗೌರವೊದ ಬದ್‌ಕ್ ಕಟ್ಯೆರೆ

ಉಮೇದ್ ಕೊರಿನಾರ್. ದಾಸ್ಯದೊ ಸರಪಳಿಡ್ದ್ ಮೋಕ್ಲೆನ್ ಬುಡುಗಡೆ ಮಲ್ತ್‌ದ್, ಬೇತೆ ಕಜ್ಜೊಲೆನ್ ಪಾಡ್‌ದಿತ್ತೆರ್. ಮಿತ್ತ ಜಾತಿದಕ್ಲೆನ ವಿರೋಧೊದ ನಡುಟುಲಾ ಇತ್ತೆ ತೂಪಿನ ಎಡ್ಡೆ ಮಟ್ಟ್ ಮಾರ್ಗ, ತಾದಿ ಇಜ್ಯಾಂದಿನ ಕಾಲೊಡು ಊರೂರು ನಡತ್ತ್‌ದ್, ಈ ವರ್ಗೊದ ಸ್ಥಿತಿನ್ ಕಣ್ಣಾರೆ ತೂದು, ಅಯಿಕೊಂಜಿ ಬೇತೆನೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಲ್ಪರೆ ಮನಸ್ ಮಲ್ತ್‌ದ್, ಆ ಬಗೆಟ್ ಗೆಂದಿನಾರ್ ರಂಗರಾಯೆರ್.

ಅಂಚಾದ್ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರ್, ಬಲಹೀನೆರೆ ವರ್ಗೊದ ಮಾಮಲ್ಲ ಮಾನವತಾವಾದಿಯಾದ್ ಬೊಳ್ಪು ಕೊರ್ಪಿ ಚೈತನ್ಯವಾದ್ ಈ ವರ್ಗೊದ ಜನಕುಲೆ ಮನಸ್ಸ್‌ಡ್ ಜೀವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದ್ ಉಲ್ಲೆರ್. ತುಳುವಪ್ಪೆನ ಜಕ್ಕೆಲ್‌ಡ್ ಬುಳೆದ್, ತುಳುನಾಡ್‌ಗ್ ಅಂಟ್‌ದಿತ್ತಿನ ನಂಜಿ, ಕುರೆ, ಓರೆ-ಕೋರೆನ್ ಸರಿಮಲ್ಪರೆ ಪುಣೆಯಿನ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಏಪೊಲಾ ಮದಿಪ್ಪಾರವಂದಿ ತುಳುವೆ ಪನ್ಪಿನೆಟ್ ಸಂಶಯೊ ಇಜ್ಜಿ.

ಮದಪ್ಪಿಯೆರಾವಂದಿ ತುಳುವೆರ್ (ತುಳು ಮಾಲಿಕೆ)

01. ರೆವೆರೆಂಡ್ ಆಗಸ್ಟ್ ಮೇನರ್ (1995)	ಡಾ. ಪದ್ಮನಾಭ ಕೇಕುಣ್ಣಾಯ
02. ಬಾಯಾರು ಸಂಕಯ್ಯ ಭಾಗವತೆರ್ (1995)	ವೆಂಕಟರಾಜ ಪುಣಿಂಚತ್ತಾಯ
03. ಬಡಕಬೈಲ್ ಪರಮೇಸ್ರಯ್ಯೆರ್ (1995)	ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಭಟ್
04. ಮೂವೆರ್ ತಿಂಗಳಾಯೆರ್ (1995)	ಯಜ್ಞಾವತಿ ಕೇಶವ ಕಂಗನ್
05. ಎನ್. ಎ. ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೇರ್ (1995)	ಅ. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಪೊಳಲಿ
06. ಎಸ್. ಯು.-ಪಣಿಯಾಡಿ (1996)	ಮುರಳೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯ
07. ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಮಂಜಯ್ಯ ಹೆಗ್ಡೆರ್ (1995)	ನಾಗರಾಜ ಪೂವಣಿ (ನಾವುಜಿರೆ)
08. ಎನ್.ಎಸ್. ಕಿಲ್ಲೆ (1995)	ಕಯ್ಯಾರ ಕಿಂಞಣ್ಣ ರೈ
09. ದೂಮಪ್ಪ ಮಾಸ್ಟರ್ (1997)	ಕೆ. ಲೀಲಾವತಿ
10. ಮಟ್ಟಾರು ವಿಠಲ ಹೆಗ್ಡೆ (1997)	ಎಮ್. ರತ್ನಕುಮಾರ್
11. ಸತ್ಯ ಮಿತ್ರ ಬಂಗೇರ (1997)	ಡಾ. ಪೀಟರ್‌ವಿಲ್ಸನ್ ಪ್ರಭಾಕರ್
12. ವಿಶು ಕುಮಾರ್ (1997)	ಮಾಧವ ಕುಲಾಲ್
13. ನರ್ಕಳ ಮಾರಪ್ಪ ಶೆಟ್ರ್ (1997)	ಎನ್. ರಘುನಾಥ ಶೆಟ್ಟಿ
14. ಮಂದಾರ ಕೇಶವ ಭಟ್ರ್ (1998)	ಡಾ. ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ
15. ಕೆಮ್ತೂರು ದೊಡ್ಡಣ್ಣ ಶೆಟ್ರ್ (1998)	ಕ್ಯಾಥರಿನ್ ರಾಡ್ರಿಗಸ್
16. ಬಿ. ರಾಮ ಕಿರೋಡಿಯನ್ (1998)	ಮುಂಡಪ್ಪ ಬೋಳೂರು
17. ನವಯುಗದ ಹೊನ್ನಯ ಶೆಟ್ರ್ (1998)	ನರೇಂದ್ರ ರೈ ದೇರ್ಲ
18. ಕು.ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ರ್ (2001)	ಡಾ. ಗಣನಾಥ ಎಕ್ಕಾರ್
19. ಅ. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿ ಪೊಳಲಿ (2002)	ಎನ್. ಪಿ. ಶೆಟ್ಟಿ
20. ಕಲಾ ತಪಸ್ವಿ ಕೆ.ಕೆ. ಹೆಬ್ಬಾರ್ (2002)	ಡಾ. ಸುನೀತಾ ಎಮ್. ಶೆಟ್ಟಿ
21. ಡಾ. ಕೋಟ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತೆರ್ (2003)	ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್
22. ಕೆದಂಬಾಡಿ ಜತ್ತಪ್ಪ ರೈ (ದ.ಪ್ರ) (2004)	ಡಾ. ಕೆ. ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ರೈ
23. ಕೆಲಿಂಜ ಸೀತಾರಾಮ ಆಳ್ವೆರ್ (2008)	ವಿಜಯ ಕುಮಾರ್ ಭಂಡಾರಿ
24. ಕೆ.ಲೀಲಾವತಿ (2008)	ಮುಂಡಪ್ಪ ಬೋಳೂರು, ರೋಹಿಣಿ
25. ಸುಬ್ರಾಯ ಭಟ್ (2008)	ಜಯಂತಿ
26. ಕೆ.ಬಿ. ಭಂಡಾರಿ (2008)	ಡಾ. ವಾಮನ ನಂದಾವರ
27. ಮುಲ್ಕಿ ಸುಂದರ ರಾಮ ಶೆಟ್ರ್ (2011)	ಎನ್. ಪಿ. ಶೆಟ್ಟಿ
28. ನಂದೊಳಿಗೆ ಮುದ್ದಣೆ (2011)	ನಂದಳಿಕೆ ಬಾಲಚಂದ್ರ ರಾವ್

29. ಎಸ್.ಆರ್. ಹೆಗ್ಡೆ (2011)	ರತ್ನಕುಮಾರ್ ಎಂ.
30. ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾಯರ್ (2011)	ಮಂಜುಳಾ ಶೆಟ್ಟಿ
31. ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ (2011)	ಮುನಿರಾಜ ರೆಂಜಾಳ
32. ರಾಣಿ ಅಬ್ಬಕ್ಕದೇವಿ (2011)	ವಿ.ಕೆ. ಯಾದವ್ ಸಸಿಹಿತ್ಲು
33. ಮೊಳಹಳ್ಳಿ ಶಿವರಾಯರ್ (2011)	ಎಚ್. ಶಕುಂತಳಾ ಭಟ್
34. ಬಿ.ವಿ. ಕಾರಂತೆರ್ (2011)	ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಮಂಡೆಕೋಲು
35. ಡಾ. ಪಳ್ಳತ್ತಡ್ಕ ಕೇಶವ ಭಟ್ರ್ (2011)	ಡಾ. ವಸಂತಕುಮಾರ ಪೆರ್ಲ
36. ಕಮಲಾದೇವಿ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯರ್ (2011)	ಪ್ರಶಾಂತ್ ಅನಂತಾಡಿ
37. ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ (2011)	ಡಾ. ಉದಯ ಬಾರ್ಕೂರು

ಒವ್ವಾಂಡಲಾ ಒಂಜಿ ಮರ್ಗಿಲ್ಡ್ ತುಳುಬಾಸೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ತುಳು ಸಂಪೊತ್ತುದ ಬುಳೆಚಿಲ್‌ಗಾದ್ ಅಕುಲೆ ಸೇವೆ ಸಂದ್‌ದಿತ್ತ್‌ಂಡ ಅಂಚಿನ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮೆರೆನ ಬದ್ಕ್, ಸಾಧನೆಲೆನ್ ನೆಂಪುಡು ಒರಿತೊನುನವು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮೊ. ಈ ನಿಲೆಟ್ ಕರಿದ್ ಪೋಯಿನಕುಲೆನ ಪುದರ್‌ಡ್ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೂಕುಲೆನ್ ಬರೆಪಾದ್ ಮದಪ್ಪೆರಾವಂದಿ ತುಳುವೆರ್ ಪನ್ಪಿ ಗ್ರಂತ ಮಾಲೆಡ್ ಬೊಳ್ಪುಗು ಕನವೊಂದುಂಡು.

ಗಾಂಧೆರೆಡ್ದ್‌ಲಾ ದುಂಬು ಭಾರತೊದ ವಾ ಮೂಲೆಡ್‌ಲಾ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ನಿವಾರಣಾ ಕಾರ್ಯೊ ನಡಪಂದಿತ್ತಿ ಪೊರ್ತುಗು, ತುಳುನಾಡ್‌ಡ್ ಆ ಬೇಲೆ ನಡತ್‌ಂಡ್. ಏರೆನೆಲಾ ಉಪದೇಶದಾಂತೆನೇ ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ ಏಕಾಂಗಿಯಾದ್ ಈ ಸುಧಾರಣೆದ ಕಾರ್ಯೊಗು ಜತ್ತೆರ್. ಬಜೀ ಬಾಯಿ ಪಾತೆರೊಡು ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯೆರೆನ ಸಮಾಜೋದ್ಧಾರೊಗಾದ್ ಅಕುಲೆಗ್ ವಿದ್ಯೆ ಕೊರಿಯೆರ್, ಸಾಲೆಲೆನ್ ಕಟ್ಟಾಯೆರ್, ಮಾಸ್ಟ್ರನಕ್ಲೆನ್ ನೇಮಕ ಮಲ್ತೆರ್. ಅಕುಲೆಗ್ ಉದ್ಯೋಗ ಕೊರಿಯೆರ್, ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾಲೆಲೆನ್ ಸುರುಮಲ್ತೆರ್. ತಾನ್ ಬ್ರಾನೆ ಆಂಡಲಾ ತನ್ನ ಕುಲ ಮರ್ಯಾದಿನ ಬುಡ್ದ್ ಕೊರಗೆರ್ನ ಕೊಪ್ಪೊಗು ಪೋದು ಅಕುಲ್ನೊಟ್ಟಿಗೆ ಕುಲ್ಲುದು ಅಕುಲು ಕೊರ್ನ ತಿನಸ್‌ನ್ ತಿಂದೆರ್.

ಇಂಚಿನ ಮಹಾತ್ಮನ ಪುದರ್ ಮಾಜಂದೆ ಪೋಪಿಲೆಕ ಮಲ್ಪರೆ ಸಲುವಾದ್ ಈ ಬೂಕು ಬರೊಂದ್‌ಂಡ್. ನೆನ್ಸ್ ಬರೆದ್ ಕೊರ್ತಿನಾರ್ ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯೊದ ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗೊದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕೆರಾಯಿನ ಡಾ. ಉದಯ ಬಾರ್ಕೂರು. ಕನ್ನಡೊಡು ಮೇರ್ ಮಲ್ಲ ಸಾಹಿತಿ. ಕೆಲವು ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನಾ ಗ್ರಂಥೊನು ಬರೆತೆರ್. ಉಂದು ಆರೆನ ತುಳುತ ಸುರುತ ಬೂಕು. ಈ ಬೂಕುಡು ಕುದ್ಮುಲ್ ರಂಗರಾಯೆರ್ನ ವಿಸಯ ಮಾತ್ರ ಅತ್ತ್. ಪ್ರಾಕ್‌ದ ತುಳುನಾಡ ಸಮಾಜೊದ ವ್ಯವಸ್ಥೆದ ಪೊಲಬುಲಾ ನಂಕ್ ನೆಗತ್ತ್‌ದ್ ತೋಜುಂಡು. ಕಾಲೊದ ಮಿತಿ ದೀದ್ ಬೂಕು ಬರೆದ್ ಕೊರೊಡುಂದು ಕೇಂಡೊನ್ನಗ ಬಾರಿ ಸಂತೋಸುಡು ಬರೆದ್ ಕೊರ್ತೆರ್.

ಡಾ. ಪಾಲ್ತಾಡಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಚಾರ್
(ಗುರ್ಕಾರ್ರೆ ಪಾತೆರೊದ ತಿರ್ಲ್)